

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Bc. Lucie Iškiová

Edukační pomůcky v muzejní praxi:
Tvorba pracovních listů pro výstavu Domov za Velké války

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a za použití uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 24. 6. 2016

.....

podpis

Poděkování

Děkuji tímto vedoucí práce doc. Mgr. Petře Šobáňové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi pomohly vytvořit tuto práci. Také děkuji Mgr. Michaelle Johnové Čapkové za plodné konzultace a lektorskému oddělení Dětského muzea v Brně za přínosnou spolupráci při vypracování pracovních listů. Můj dík patří v neposlední řadě mé rodině, bez jejíž podpory by tato práce nemohla být realizována.

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	8
1.1 Muzeum	8
1.2 Galerie.....	9
1.3 Dětské muzeum.....	10
2 FUNKCE MUZEA A GALERIE.....	11
3 MUZEJNÍ A GALERIJNÍ PEDAGOGIKA	14
3.1 Muzejní a galerijní pedagogika jako vědní obor	14
3.2 Historický vývoj oboru muzejní a galerijní pedagogika.....	15
3.3 Muzejní pedagog.....	17
3.4 Muzejní publikum.....	19
4 MUZEJNÍ EDUKACE.....	22
4.1 Další složky muzejní edukace.....	24
5 MUZEJNÍ DIDAKTIKA	27
5.1 Proces muzealizace jako výchozí bod muzejně pedagogického působení	28
5.2 Interpretace muzejních exponátů	29
5.3 Využití objektového učení v muzejní didaktice.....	30
6 EDUKAČNÍ POMŮCKY V MUZEJNÍ PRAXI.....	32
6.1 Muzeálie jako didaktický prostředek	32
6.2 Substituty	33
6.3 Muzejní kufřík	34
6.4 Další didaktické pomůcky	34
6.5 Textové pomůcky	34
6.5.1 Typologie textových pomůcek	35
6.5.2 Funkce pracovních listů	36
6.5.3 Kritéria funkčnosti pracovních listů.....	36
6.5.4 Metodologie tvoření pracovních listů	37
PRAKTICKÁ ČÁST	39

7	KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	40
7.1	Metodologie výzkumu	40
7.2	Souhrnná analýza dokumentů	42
7.2.1	Vynálezci a vynálezy – samoobslužné pracovní listy.....	42
7.2.2	Orientální muzejní noc	44
7.2.3	Poklady starého Egypta – badatelský list k výstavě pro I. stupeň ZŠ.....	45
7.2.4	Fotograf Rudolf Ginzl. 1872 – 1944. Pracovní list pro nejmenší.	47
7.2.5	Máchova světnička – pracovní listy	49
7.2.6	Co všechno víš o másle TY?.....	51
7.3	Souhrn.....	52
8	TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ PRO VÝSTAVU DOMOV ZA VELKÉ VÁLKY...55	
8.1	Domov za Velké války. Vědomostní kvíz pro II. stupeň ZŠ a SŠ.....	57
9	SOUHRN A DISKUZE	59
	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	67
	SEZNAM PŘÍLOH	70
	SEZNAM ZKRATEK	71

ÚVOD

Muzejní a galerijní pedagogika je mladým oborem nejen v rámci pedagogiky, ale také v oblasti vzdělávání veřejnosti vůbec. Stejně jako ostatní vědní obory tak i muzejní a galerijní pedagogika prochází terminologickým, legislativním i metodologickým vývojem. Domníváme se, že cestou pro kvalitní ukotvení muzejní a galerijní pedagogiky jako respektovaného vědního oboru je neutuchající vědecko-výzkumná činnost. Dosavadní poznatky nám poskytují znalosti zejména stran teoretického poznání, na druhé straně pak stojí zkušenosti muzejních a galerijních pedagogů, realizované projekty a samotní návštěvníci muzeí a galerií. Zmíněná vědecko-výzkumná činnost by pak měla přinášet propojení těchto dvou polarit, tedy tvořit pomyslný most mezi teorií a praxí. Uvedenou metaforu je možné použít i pro vztah muzejní a galerijní pedagogiky jako pedagogické vědy a muzea a galerie jako společenských a kulturních institucí. Pomyslným mostem mezi pedagogikou a zkoumanými institucemi tvoří právě obor muzejní a galerijní pedagogika, který naprosto zásadním způsobem přispívá k naplňování výchovných a vzdělávacích funkcí muzea.

Cílem diplomové práce je poukázat na vzdělávací možnosti muzea prostřednictvím realizace a následné evaluace konkrétního projektu, vytvoření pracovních listů pro konkrétní výstavu. Na základě dřívější úspěšné spolupráce s lektorským oddělením Dětského muzea v Brně v rámci naší muzejně pedagogické praxe byla dohodnuta naše participace na pedagogickém zprostředkování výstavního projektu Domov za Velké války formou samoobslužné textové edukační pomůcky.

Pro dosažení stanoveného cíle slouží jak teoretická, tak následně praktická část textu. Dílčími cíli práce je tedy zpracovat teoretické poznatky z oboru muzejní a galerijní pedagogika s akcentem na problematiku pracovních listů v muzejně pedagogické praxi včetně metodologických postupů při jejich vytváření a dále zpracování kvalitativního výzkumu, který bude zaměřen na zjišťování úrovně kvality pracovních listů. Odpovědi na výzkumné otázky nám, podle našich předpokladů, přinese podrobné souhrnné zkoumání dokumentů.

Teoretická část diplomové práce se opírá o relevantní odbornou literaturu, přičemž se neomezuje pouze na jednostranné definice. Naopak využívá několika různých úhlů pohledu, čímž je docíleno zevrubného prozkoumání problematiky. Úvodní kapitola, která obsahuje vymezení pojmů muzeum, galerie a dětské muzeum, slouží jako základní stavební kámen, od něhož se následující text nutně odvíjí. Stejně zásadní význam má i uvedení funkcí muzea

a galerie. Zejména pro jejich úzkou vazbu vědním oborem, kterým se v diplomové práci zabýváme. Dalším logickým krokem pro teoretickou jednoznačnost zkoumané problematiky je vydefinování muzejní a galerijní pedagogiky jako vědního oboru s akcentem na její současné pojetí. Otázka historického vývoje oboru však není opomenuta. Velmi podstatným subjektem naplňování vzdělávací funkce muzejního institutu je muzejní pedagog. Osoba tohoto prostředníka mezi obsahem expozice či výstavy a návštěvníkem muzea je tedy tématem jedné z podkapitol teoretické části práce. Toto uvažování nás přivádí k muzejnímu publiku jako k neodmyslitelné součásti muzejní a galerijní pedagogiky, jež obsah diplomové práce taktéž zohledňuje. Muzejní edukace jako obsahová doména muzejní a galerijní pedagogiky je v práci definována s ohledem na soudobé pojetí muzea a edukace. Pedagogická povaha pojednávaného tématu nutně souvisí s jeho metodologickým ukotvením a didaktickou transformací obsahu muzejní nebo galerijní expozice, proto je součástí teoretické části diplomové práce kapitola věnována muzejní didaktice. Stejně jako jiné pedagogické obory, ani muzejní a galerijní pedagogika se neobejde bez edukačních pomůcek. Díky pozvolnému směřování k praktické části práce je kapitola pojednávající edukační pomůcky v muzejní praxi zařazena na konec teoretické části práce.

V praktické části naší práce se zabýváme kvalitativním výzkumem zaměřeným na celkovou úroveň pracovních listů, kterými se prezentují české muzejní instituce. Výsledky výzkumu poskytují další cenné informace, jež jsou taktéž využity k naplnění hlavního cíle diplomové práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Vymezení pojmů muzeum, galerie a dětské muzeum je pro účely této práce důležité a v diplomové práci budou tyto pojmy často používány. Jedná se o základní subjekty, na kterých je každodenní práce muzejního pedagoga založena a kterými se v diplomové práci zabýváme. Z výše uvedených důvodů je nutné, aby tyto základní pojmy byly jednoznačně definovány.

1.1 Muzeum

Muzeum lze obecně definovat jako instituci, která sbírá, odborně spravuje a zpřístupňuje sbírky (Štěpánek, 2002) a která získává svoji současnější podobu v 18. století (Šobáňová, 2012a). Dalšími, podrobnějšími definicemi muzea se zabývá celá řada autorů. Například ve *Slovníku pojmů dějin umění* je muzeum definováno jako „*veřejná sbírka uměleckého, kulturně-historického, přírodního a jiného materiálu a zároveň vědecký ústav, který tento materiál sbírá, uchovává, zpracovává a rozvíjí přitom osvětovou činnost*“ (Blažíček, Kropáček, 2013, s. 264).

Mezinárodní rada muzeí ICOM definuje muzea jako „*stále nevýdělečné instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřené veřejnosti, které získávají, uchovávají, zprostředkují a vystavují hmotné i nehmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, výchovy, vzdělávání a potěšení*“ (Profesní etický kodex ICOM pro muzea, 2006).

Do uvedené široké definice muzea podle ICOMu, jak upozorňuje Šobáňová, spadají také nejrůznější přírodní, archeologické i etnografické památky a lokality muzejní povahy, botanické nebo zoologické zahrady, planetária atp. (2012a)

Muzeum jako instituci vymezuje také česká legislativa v *Zákoně 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů*. Uvádí, že muzeum je instituce, „*...která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvořiny pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvořiny získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvořin vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním vybraných veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku. Galerií je muzeum specializované na sbírky výtvarného umění*“ (Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů,

2013, s. 1).

Muzeum jako současná kulturní instituce však pouze nevyužívá své sbírky k prezentaci minulosti, ale pracuje formou konfrontace minulosti se současností. Zároveň je muzeum místem, kde „...*máme možnost vidět skutečnou, nikoli jen zprostředkovanou, reprodukovanou nebo virtuální podobu předmětů, dokumentů a uměleckých děl, ale současně zde můžeme pracovat s obrovským množstvím informací, které nám význam, hodnotu a působení vystavených a archivovaných exponátů mohou obohatit, upřesnit a zařadit do souvislostí*“ (Horáček, 1998, s. 34).

Muzeum tedy v dnešní době už není jen pomyslným, zaprášeným skladištěm dokladů dob minulých, ale živou, multifunkční společenskou platformou.

1.2 Galerie

Na základě uvedené definice Ministerstva kultury České republiky je nyní třeba upřesnit termín galerie, který výše uvedený zákon chápe jako kulturní instituci zaměřenou na výtvarné umění.

Pojem galerie má stejný význam jako muzeum umění ve chvíli, kdy svojí činností naplňuje definici muzejní činnosti jako je sbírání, spravování a vystavování sbírkových předmětů (Štěpánek, 2002). Galerie je pak institucí bez stálé sbírky a často má také soukromého zřizovatele (Šobáňová, 2012a).

Užívání termínů galerie nebo muzeum umění je dále závislé na prostředí. V českém prostředí je běžné užívání pojmu galerie pro označení instituce vytvářející a prezentující sbírku výtvarného umění, oproti této praxi se v zahraničí užívá termín muzeum, a to nejstriktněji v německy mluvících zemích. Výjimkou je italské prostředí, kde se na základě historických vazeb také užívá termín galerie. (Horáček, 1998)

V zahraničí jsou pro označení institucí, které zaměřují svou činnost na péči, uchovávání a prezentaci umělecké sbírky, nově používány termíny jako centrum či institut. Často jsou to pak místa, která mívají velmi moderní koncepci, jsou zaměřena na moderní výtvarné umění a která jsou určena pro různé typy návštěvnických skupin. (Šobáňová, 2012a)

Také v této práci pod pojem muzeum zahrnujeme zároveň i pojem galerie ve smyslu výše uvedené definice.

1.3 Dětské muzeum

Jedná se o třetí základní termín používaný v rámci této práce. Z toho důvodu považujeme za stěžejní také co nejpřesněji vymezit pojem dětské muzeum. Dětská muzea se v současné době dynamicky vyvíjejí a jejich vznik „*je projevem hluboké společenské a kulturní proměny pohledu na dětství*“ (Šobánková, 2014, s. 229). V českém prostředí se problematikou dětských muzeí detailně zabývá Vladimír Jůva, který podává podrobnou analýzu těchto specifických kulturních institucí jak v zahraničí, tak v našem prostředí v publikaci *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*. Dětské muzeum chápe jako specifické kulturní zařízení orientované na práci s dětmi a mládeží. (2004)

Dětské muzeum si vytyčuje vzdělávací cíle s ohledem na věk dětí a na jejich přirozené potřeby a která „*se snaží naplnit specifické požadavky dětského světa*“ (tamtéž, s. 33). Základními principy, které pak tvůrci expozic pro děti uplatňují, se stávají hra a možnost dotýkat se exponátů, aktivně s nimi pracovat, čili využití exponátů typu hands-on. (Šobánková, 2014)

Také v českém prostředí je tento trend stále aktuálnější. Muzea často přizpůsobují své expozice a výstavy dětským návštěvníkům. Dále vznikají nová dětská muzea. Mladou institucí je Galerie umění pro děti GUD, jejímž cílem je podporovat vztah dětí k umění již od věku dvou let. Ve své koncepci se galerie zaměřuje na zásadu „hands on“ a děti se zde stávají také spoluvůrci výtvarných děl. (O nás, nedatováno) Na podzim roku 2015 bylo založeno Pradědovo dětské muzeum v Bludově poblíž Šumperka. Je zaměřeno na region Jeseníků a na základě výše zmíněných principů práce s návštěvníkem v dětském muzeu si klade za cíl představit místní přírodu, řemesla, historii, známé osobnosti i kulinářské speciality. (O nás, nedatovánoB)

V této kapitole jsme se zaměřili na vymezení základních pojmů, s kterými obor muzejní a galerijní pedagogika pracuje. Řekli jsme, že základem muzeí i galerií ve významu muzeí umění jsou jejich sbírky a že tyto sbírky jsou dále zdrojem výchovy, poznání, vzdělávání, zábavy a potěšení.

2 FUNKCE MUZEA A GALERIE

Otázka samotného smyslu existence muzea přímo následuje po vyjasnění základních pojmů, s kterými muzejní a galerijní pedagogika pracuje. Pokusíme se odpovědět na otázky, jaký význam má návštěva muzejní instituce pro návštěvníka a v čem on sám spatřujeme její přínos. Při hledání odpovědí na právě položené otázky týkající se funkce muzejní instituce zohledníme také muzeologický vývoj na časové ose.

V dílčích etapách historického vývoje muzea se lišily jednotlivé názory na důležitost či naopak podružnost muzejních funkcí. Jednotlivé funkce muzeí a galerií jsou mezi sebou však pevně a logicky propojeny vzájemnými vztahy a závislostmi. Základní funkce sbírkotvorná a prezentační podporují existenci funkce vzdělávací a v neposlední řadě i výchovné. Muzeum jako živá instituce prochází také v současnosti svým vlastním vývojem a reaguje na požadavky společnosti, když mimo jiné plní i funkci společenskou a relaxační a stává se velmi moderně koncipovaným a multifunkčním prostorem. (Šobáňová, 2012a)

Základním vodítkem k nalezení odpovědí na výše položené otázky je pro nás definice, kterou přináší ICOM: „*Posláním muzea je získávat, uchovávat a zhodnocovat sbírky a přispívat tak k uchování přírodního, kulturního a vědeckého dědictví.*“ (Profesní etický kodex ICOM pro muzea, 2006) Tyto funkce zastává muzeum již ze své podstaty a jedná se o skutečně elementární funkce, prostřednictvím kterých muzeum uchovává historicko-kulturní kontext celé lidské společnosti, a to ve velmi široké škále oborů. Výše definované funkce muzea souvisejí s jeho vnitřním uspořádáním a veřejnosti, svým návštěvníkům, zůstávají většinou neodkryty. (Šobáňová, 2012b)

Na základě vytváření a uchovávání muzejních sbírek krystalizují další funkce muzea. Jedná se o prezentaci těchto sbírek formou expozic a výstav, které pak po zpřístupnění široké veřejnosti plní funkci studijní, vzdělávací, výchovnou a zábavní. (Profesní etický kodex ICOM, 2006) Šobáňová přirovnává muzeum k místu, „... *kde leží otevřená čítanka obsahující vědění*“ (2012b, s. 35), z které je nutné učit se číst. Muzea skrze své prezentace představují pro tento proces „*celou řadu nenahraditelných, originálních, vědecky i esteticky zpracovaných souborů hodnot (převážně materiálních, ale často i duchovních), které korelují prakticky se všemi oblastmi výchovy (od umělecké až po technickou)*“ (Jůva, 1992, s. 3).

Jak jsme již uvedli výše, zpřístupněné muzejní sbírky naplňují funkci studijní a zábavní a také nabízejí svůj výchovně vzdělávací potenciál. Výchovy a vzdělávání je tedy možné dosáhnout při záměrném výchovně-vzdělávacím procesu, ke kterému dochází v rámci návštěvy

muzea. Pro dosažení stanovených výchovně vzdělávacích cílů je důležité připravovat pro návštěvníky takové programy, které přímo proces učení podporují. Nutnou podmínkou pro přípravu, realizaci a rozvoj těchto programů je, aby přímo v instituci působil takový odborník, který dokáže zprostředkovat výpovědi, které jsou často složitě zakódovány právě v muzejních exponátech. Tento muzejní pracovník by však neměl pouze servírovat fakta a odpovědi na otázky návštěvníků, měl by je spíše k odpovědím přivádět a měl by podněcovat jejich vlastní zájem o poznání a o samostatné hledání odpovědí. Pokud mluvíme o takovém zprostředkovateli muzejní expozice, máme na mysli jak muzejního pedagoga – lektora, tak také kurátora nebo samotného tvůrce vystaveného díla, s čímž se často setkáváme na výstavách současných výtvarníků. (Šobánková, 2012b)

Výchovně-vzdělávací funkci muzea ještě více zdůrazňují ve svých koncepcích dětská muzea, která si kladou za cíl přivádět děti k poznání světa a vhodně toto poznání zprostředkovávat. (Šobánková, 2014) Pro splnění takto formulovaného cíle je nutné držet se především zásady názornosti a respektovat tak fyzické i psychická specifika dětského věku. (Jůva, 1992)

Výrazným trendem současnosti je také akcentování zábavní funkce muzea, kdy tyto instituce usilují o větší atraktivitu své nabídky u svých potencionálních návštěvníků. V souvislosti s tímto faktem někteří autoři upozorňují na úskalí této snahy o zvýšení návštěvnosti, kdy varují před upozaděním až opomíjením odborných kvalit expozic a před nebezpečím útoků zábavního průmyslu. (Kesner, 2000) Petra Šobánková uklidňuje tuto debatu o nebezpečí poklesu úrovně muzejní práce konstatováním, že již v 19. století se ozývaly varovné hlasy muzejníků, kteří upozorňovali na nebezpečí znevažování samotné instituce muzea, ale že i přesto má nadále současná muzejní kultura obecně zlepšující se úroveň. (Šobánková, 2012a)

Šobánková říká, že široká veřejnost postupně opouští představu muzea jako výhradně výzkumného nebo vědeckého ústavu a že se muzeum „*zaměřuje na řešení nelehkého úkolu výstižné a společnosti skutečně přínosné reprezentace zvolených jevů, srozumitelné pro nejružnější typy návštěvníků a spojené s nabídkou prožitku, vzdělávání a kultivace komunity*“ (Tamtéž, s. 74).

Další součástí kulturních institucí se dnes už stávají různé služby, prostřednictvím kterých muzea opět posunují hranice své nabídky směrem k veřejnosti. Bývá standardem, že součástí muzea bývá vedle obchodu se suvenýry, také prodejna s kvalitními publikacemi a uměleckými předměty, kavárna nebo restaurace, kde návštěvníci mohou relaxovat a také trávit čas se svými blízkými. Muzeum tedy v současnosti také plní funkci společenskou, stává se

místem vhodným pro setkávání. Dále plní i funkci relaxační, a tím je také výrazně akcentován význam pro místní komunitu.

3 MUZEJNÍ A GALERIJNÍ PEDAGOGIKA

Jak již bylo nastíněno v předešlých kapitolách, muzea se po celou dobu své existence snaží o kontinuální tvorbu a udržování sbírek, které ve velmi širokém spektru oborů dokládají vývoj člověka, kultury i přírody. Dále pak muzea postupně získávala a v dalším vývoji posilovala také svoji vzdělávací a výchovnou roli, což se stalo základním kamenem pro vznik samostatného oboru muzejní a galerijní pedagogiky. Tato vědní disciplína tedy „*zastřešuje teorii a praxi edukace (výchovy a vzdělávání) v muzeu, muzeem a pro muzeum*“ (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, s. 11).

V této kapitole nejdříve zaměříme svoji pozornost na definování muzejní a galerijní pedagogiky, dále podáme nástin jejího historického vývoje a zastavíme se i u tématu muzejní edukace, její domény. Pokud budeme mluvit o muzejní a galerijní pedagogice, musíme také zmínit termín muzejní pedagog. Tímto tématem se budeme zabývat v další, třetí podkapitole. Ve čtvrté podkapitole se zastavíme u definice a rozdělení muzejního publika.

3.1 Muzejní a galerijní pedagogika jako vědní obor

V Pedagogickém slovníku nacházíme pod heslem muzeopedagogika základní definici oboru, která říká, že tato disciplína je: „*Nově se rozvíjející pedagogická disciplína, zkoumající všechny aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro vzdělávací a výchovnou činnost.*“ (Průcha, Mareš, Walterová, 2013, s. 161) Na tomto místě také považujeme za podstatné vyjasnit, že pojem muzeopedagogika je vnímán jako zastaralý. V současnosti se tento pojem již nepoužívá a na jeho místě se v další, novější literatuře pracuje s dvouslovným označením muzejní pedagogika. (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010) Z tohoto důvodu i my pojem muzeopedagogika opustíme a dále budeme o této vědě mluvit jako o muzejní pedagogice.

S termínem galerijní pedagogika pracuje Radek Horáček, když jím vymezuje zaměření na muzea umění a galerie (1998). Přestože se Radek Horáček ve své práci zaobírá spíše zprostředkováním umění, budeme, v návaznosti na předešlé vymezení jednotlivých pojmů jako je muzeum a muzeum umění, užívat termín muzejní pedagogika ve významu muzejní a galerijní pedagogika.

Muzejní pedagogika náleží do systému pedagogických věd, přičemž přívlástek muzejní ji úžeji vymezuje právě směrem k muzeu. Muzejní pedagogika pracuje s poznatky pedagogiky předškolní, školní, rodinné i vysokoškolské, dále pak s poznatky andragogiky i geragogiky, aby

zohlednila věk i sociální role návštěvníků. Tato věda výrazně čerpá z obecné didaktiky, což je ovlivněno vztahem muzea a školy, ale především je muzejní pedagogika propojena s oborovými didaktikami. V závislosti na konkrétním zaměření muzea se jedná především o didaktiku historie, biologie, geografie, chemie, fyziky, technických předmětů, výtvarné a hudební výchovy a jazyků. Svou nabídkou volnočasových služeb se propojuje muzejní pedagogika s poznatky pedagogiky i didaktiky volného času. Trendem současnosti je uplatňovat při muzejním vzdělávání princip hry a zážitku, což je také v zorném poli pedagogiky hry a pedagogiky zážitku. (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010) Dále pak muzejní pedagogika integruje poznatky muzeologické, psychologické, antropologické, filozofické, sociologické i poznatky z oborů, na které se zaměřují muzea prostřednictvím svých sbírek. (Šobáňová, 2011)

Vladimír Jůva mluví o muzejní pedagogice jako o moderní interdisciplinární vědě, přičemž zdůrazňuje její souvislost s pedagogikou a muzeologií – stejně jako Šobáňová – a dále poukazuje na zohlednění dalších (především psychologických, sociologických, komunikačních) aspektů. (Jůva, 2004)

Předmětem muzejní pedagogiky je „*celá škála výchovně-vzdělávacích aktivit muzeí nebo s muzeem souvisejících*“ (Šobáňová, 2012b, s. 42). Ze zmíněné definice vyplývá, že se muzejní pedagogika zabývá muzejní edukací. Muzejní pedagogika se také zabývá vším, „*co determinuje edukační prostředí muzea, procesy, které se zde (nebo v návaznosti na jeho sbírky) realizují, subjekty zúčastněnými v těchto procesech (jsou to zejména muzejní pedagog a návštěvník muzea) a ovšem také výsledky a efekty těchto procesů*“ (Šobáňová, 2011, s. 20).

Jak jsme zmínili, muzejní pedagogika je vědní obor, v jehož zájmu je muzejní edukace. Samotná muzejní edukace bude předmětem samostatné kapitoly.

3.2 Historický vývoj oboru muzejní a galerijní pedagogika

V rámci této podkapitoly nazvané Historický vývoj oboru muzejní a galerijní pedagogika se zastavíme u problematiky vzniku disciplíny, kterou jsme vymezili v podkapitole Muzejní a galerijní pedagogika jako vědní obor. V naší práci budeme sledovat vývoj muzejní pedagogiky od chvíle, kdy se muzejní pedagogika začíná konstituovat jako samostatný vědní obor. Abychom toto období jejího vzniku uvedli do širších souvislostí, zmíníme také podstatné skutečnosti, které mu předcházely a vytvořily tak obecné základy, ze kterých tato věda vycházela a s kterými dále pracovala.

O prvních muzejně pedagogických úvahách mluví Jůva již ve spojitosti se vznikem německého muzejnictví. Za zlomový totiž považuje fakt, že mezi léty 1563 a 1567 byla v Mnichově zřízena Pokladnice umění a v návaznosti na ni později, v roce 1575, Sbírnka starožitností. Mnichovská Pokladnice umění svojí koncepcí zaměřovala pozornost na funkci reprezentativní. Zde je mimo jiné důležité uvést jméno Samuela Quiccheberga (1529 – 1567), mnichovského lékaře a vášnivého sběratele, který ve svém spisu *Inscriptiones vel Tituli Theatri Amplissimi* (Nápisy nejvyššího divadla) z roku 1565 vyjadřuje myšlenku ideálního muzea, v kterém sehrává podstatnou úlohu právě edukační hledisko. (Jůva, 2004)

Jůva (2004) se shoduje s Šobáňovou (2012a), když oba Quiccheberga označují za průkopníka myšlenky, že muzeum má uplatňovat svůj vzdělávací potenciál, zohledňovat potřeby návštěvníka a že muzeum má fungovat jako centrum vzdělávání. Na konci 16. století se poprvé objevují základní teze, „*na které později navazuje moderní muzejní pedagogika*“ (Šobáňová, 2012a).

Odborná literatura se při výkladu o vzniku muzejní pedagogiky shoduje také v nesporném přínosu Jana Amose Komenského (1592 – 1670), a to díky jeho obecně pedagogickým principům názornosti a aktivity i díky jeho požadavku na „*zřízení rozsáhlé instituce, která by plnila základní muzejní funkce*“ (Jůva, 1991, s. 45). Již Jan Amos Komenský tedy formuloval myšlenku, která platí i v současném moderním světě muzejní praxe. Zmíněný princip názornosti je považován za stěžejní bod přínosu muzejních institucí, protože přímý kontakt s muzejním exponátem není možné jakkoliv jinak nahradit.

Dalším proudem, který podnítil vznik muzeí, jak je známe dnes, je francouzské osvícenství. Francouzští encyklopedisté Denis Diderot (1713 – 1784) a Jean le Rond d’Alembert (1717 – 1783) pracovali s myšlenkou přírodopisného kabinetu, v němž by měly být exempláře jak zvířat a rostlin, tak i minerálů a ve kterém by návštěvníci získali komplexní představu o přírodních jevech. Zde se také objevuje myšlenka, že takový kabinet má i edukační funkci. (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010)

Výše nastíněné důležité etapy z historie muzejní a galerijní pedagogiky měly zásadní vliv na vznik i způsob práce muzejních institucí současnosti, a to především svým pedagogickým zaměřením.

Samotné emancipaci muzejní a galerijní pedagogiky jako svébytného vědeckého oboru předcházelo několik základních mezníků. Nejprve došlo na přelomu 19. a 20. století k zpřesnění a užšímu vymezení muzejní pedagogiky a od první třetiny 20. století se vymezil termín muzejní pedagogika, čímž bylo označováno výchovné a vzdělávací působení muzejní instituce. Pro konstituování samostatného oboru bylo však nezbytné začít zpracovávat muzejně pedagogický

výzkum, zařadit muzejní a galerijní pedagogiku mezi vysokoškolské studijní obory, zpracovat vědecká východiska oboru a začlenit tento obor do systému vědeckých disciplín, k čemuž kontinuálně dochází od poloviny 20. století. (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010)

3.3 Muzejní pedagog

Vzhledem k zaměření této práce je třeba definovat termín muzejní pedagog. Ten v rámci svého pedagogického působení v muzeu přispívá k naplňování výchovně vzdělávací funkce této instituce.

Než přejdeme k vymezení pojmu muzejní pedagog, považujeme za podstatné zmínit fakt, že před ukotvením toho termínu byly používány také termíny jako osvětový pracovník, lektor nebo kustod.

Graeme K. Talboys pojmem muzejní pedagog rozumí kohokoli, kdo pracuje v muzeu a jeho primární náplní práce je edukace. Samozřejmostí pak podle něho jsou zkušenosti v oborech muzeologie a pedagogiky. (2000)

Vladimír Jůva však poznamenává, že výraz muzejní pedagog je mnohem přesnější a lépe vystihuje spojitost této profese s vzdělávací funkcí muzejní instituce. (Jůva, 2004) Muzejního pedagoga definuje Lucie Jagošová ve své práci *Kdo je muzejní pedagog?* jako člověka, jež je odborníkem jak v pedagogice, tak v oborech, kterými se daná muzejní instituce zabývá. Náplní jeho práce je v první řadě příprava vzdělávacích a doprovodných programů muzea. Dále se pak podílí i na přípravě výstav a expozic. (Jagošová, 2009)

Podobnou definici nacházíme u Tima Grovea. Ten o muzejním pedagogovi říká, že se jedná o muzejního pracovníka, který dokáže najít tu nejlepší cestu, jak zprostředkovat obsah výstavy a vzbuzovat v návštěvnicích muzeí touhu po dalším vzdělávání právě skrze muzejní instituci. Také upozorňuje na úskalí přílišného využívání interaktivních prvků, které by mohly odvést pozornost od samotné výstavy či expozice nebo od jejich stěžejního poslání. (2009)

V tvrzení Jagošové, že se muzejní pedagog podílí na přípravě prezentace muzejní sbírky, nacházíme další styčný bod s Grovem, který také spatřuje velkou důležitost ve spolupráci několika různých muzejních pracovníků: odborníka na obsahovou stránku prezentace, designera a správce sbírky. (Tamtéž)

Muzejní pedagog má velmi široké pole své působnosti, „*měl by být duší všeho dění spojeného s informativními, zprostředkovatelskými a edukačními službami muzeí návštěvníkům a zároveň garantem pedagogické a didaktické kvality tohoto dění*“ (Jagošová, Jůva, Mrázová,

2010, s. 150). Již bylo zmíněno, že muzejní pedagog by měl spolupracovat s dalšími odborníky, například při přípravě výstav a expozic, a také by měl mít určitý podíl na výběru konkrétních exponátů. Muzejní pedagog se v ideálním případě stává také spoluorganizátorem instalace výstavy či expozice. Dále by měl mít umožněno nastudovat problematiku dané výstavy či expozice dostatečně do hloubky, s čímž by mu měli vypomocet další odborníci a pracovníci muzea, aby „*byl schopen nejen k výstavě připravit doprovodné didaktické materiály a pomůcky, ale zároveň, aby dokázal na základě dané výstavy sestavit, nabídnout a uskutečnit množství různorodých doprovodných akcí a programů*“ (Tamtéž).

Z výčtu pracovní náplně je zřejmé, že tato profese vyžaduje odborné vysokoškolské vzdělání. (Šobáňová, 2007; Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010) Muzejní pedagog by měl být pro svoje edukační působení v muzejní instituci připraven jak po stránce pedagogické, didaktické, psychologické, měl by mít kvalitní vzdělání v oblasti dějin a teorie umění a také by měl podle Petry Šobáňové být sám umělecky aktivní. Toto je v ideálním případě profil muzejního pedagoga, který by působil v muzeu umění. Ovšem zaměření na konkrétní obor by mělo odpovídat také zaměření samotné muzejní instituce. (2007)

Dalším specifíkem, se kterým musí muzejní pedagog počítat, je různorodost jednotlivých návštěvnických skupin. Musí být připraven pohotově a flexibilně reagovat na zvláštnosti každé skupiny. Flexibilita je nutná také především proto, že skupiny návštěvníků nenavštěvují muzeum pravidelně a s muzejním pedagogem se setkávají zpravidla skutečně jen jednou. Nemůže tedy být dopředu připraven na individuální zvláštnosti členů skupiny a stejně tak skupina nemůže být připravena na osobnost ani postupy muzejního pedagoga. Z toho důvodu je považováno za velice vhodné vysvětlení pravidel ohledně chování v muzeu ihned na začátku programu, tedy při vzájemném představování. (Tamtéž)

Právě schopnost flexibility souvisí s nároky na muzejního pedagoga v oblasti osobnostní. Ten „*by měl být nápaditý, otevřený novému, kreativní, trpělivý, všestranný, pohotový, měl by mít dobré komunikační schopnosti i jistou míru osobní angažovanosti jak pro práci v muzeu, tak pro práci s návštěvníky*“ (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, s. 150).

Profese muzejního pedagoga a její ukotvení v běžné muzejní praxi neoddělitelně souvisí se současným zdůrazňováním výchovné a vzdělávací funkce muzea. Právě muzejní pedagog by měl být tím, kdo odborně a vhodnou formou s ohledem na danou skupinu návštěvníků zprostředkuje poslání muzejní expozice či výstavy v muzeu.

3.4 Muzejní publikum

V předchozí kapitole jsme věnovali svoji pozornost profesi muzejního pedagoga a nárokům, které jsou na něho kladeny. Také jsme se zastavili u flexibility jakožto podstatné schopnosti, která má být muzejnímu pedagogovi vlastní. Uvedli jsme důvody, které právě této schopnosti dodávají na důležitosti. Do muzeí přicházejí různé návštěvnické skupiny i jednotlivci a muzejní pedagog by měl být připravený na základě znalostí specifík daných skupin návštěvníků s nimi vhodným způsobem pracovat. Bližší specifikací jednotlivých návštěvnických skupin se budeme zabývat níže. Než ale přejdeme k samotnému rozdělení a bližšímu zkoumání jednotlivých skupin, je důležité říct, jak je pojem muzejní publikum definován. Publikace *Museology: Back to Basics*, která je výsledkem práce mezinárodní komise pro muzeologii ICOFOM, obsahuje zpracovaný výklad základních muzeologických hesel a v tomto slovníku pojmů, na kterém se podíleli různí autoři, definuje Mairesse muzejní publikum jako skupinu, která navštěvuje muzejní instituci, ale také jako skupinu lidí, kterým muzeum poskytuje svoji nabídku muzejních služeb (2009). Muzejní publikum tedy „představuje obrovskou škálu nejrůznějších individuálních návštěvníků i jejich skupin. Nabízí se téměř nepřehledné množství nejrůznějších hledisek a variant klasifikace návštěvníků, od nichž je možné následně odvíjet nabídku muzejních služeb.“ (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, s. 179)

Obecně lze říci, že specifikace jednotlivých skupin muzejního publika vychází z vědních disciplín zabývajících se člověkem a společností. Zde se muzejní a galerijní pedagogika opírá především o poznatky psychologie. Pokud bychom měli upřesnit takovou psychologickou disciplínu, zmínili bychom na prvním místě psychologii vývojovou. Vývojová psychologie definuje jednotlivá období lidského života a dává je do souvislostí s celoživotním učením. Muzejní pedagogika také ve své praxi využívá poznatky psychologie. K otázce členění jednotlivých skupin muzejního publika přispívají například sociální i speciální pedagogika nebo didaktika. (Tamtéž)

Ke klasifikaci skupin muzejního publika přistupují jednotliví autoři na základě kritérií věku, dosaženého vzdělání a dalších aspektů. Josef Beneš definuje základní kategorie uživatelů muzejních služeb jako děti ve školním věku, dospělé-laiky a odborníky. (Beneš, 1980) Dětské muzejní publikum patří k početně silně zastoupené skupině návštěvníků muzejních institucí, které se také věnuje pozornost a je pro ni určena široká nabídka doprovodných programů a dalších služeb v muzeu.

Další členění skupin muzejního publika přináší Graeme K. Talboys, přičemž svoji pozornost výrazně obrací na děti a mládež. Dětem a mládeži se Talboys velmi podrobně věnuje v publikaci *Museum educator's handbook* a to vedle dále definovaných skupin například studentů vysokých škol, studentů pedagogických oborů, handicapovaných, atd.. Uvádí následující rozčlenění skupin muzejního publika na základě věku a dalších specifík:

- děti do pěti let,
- děti od pěti do šestnácti let ve státem financovaném vzdělávání,
- děti od pěti do šestnácti let v sektoru soukromého vzdělávání,
- děti od pěti do šestnácti let v neformální rodinné skupině,
- mládež ve věku od šestnácti do devatenácti let v dalším vzdělávání,
- mládež ve věku od šestnácti do devatenácti let ve vyšším vzdělávání,
- studenti z vysokých škol,
- studenti pedagogických oborů,
- učitelé z praxe zaměřující se na další výcvik,
- dospělí,
- různorodé skupiny (např. členové nějaké umělecké skupiny atp.),
- běžní návštěvníci a
- handicapovaní.

Ještě před vlastní kategorizací návštěvnických skupin autor podotýká, že v realitě je každá konkrétní skupina návštěvníků muzejní instituce jiná a že má vždy jinou dynamiku. Uvádí také, že nabízený popis jednotlivých skupin nabízí pouze některé z jejich základních charakteristik. Jednou z důležitých dovedností muzejního pedagoga je pak umění „přečíst“ konkrétní skupinu. (2000)

V monografii *Muzejní edukace* reaguje Petra Šobánková na Talboysovu kategorizaci s ohledem na tuzemské prostředí. Říká, že jeho kategorizace není pro situaci v českém kontextu úplně postačující. Talboys totiž, a to zcela logicky, nezohledňuje při svém zpracování skupin muzejního publika český systém vzdělávání. Šobánková doplňuje, že samostatnou skupinu by mohly tvořit děti ve věku šestnáct až devatenáct let v oblasti neformálního učení, studenti vyšších odborných škol nebo žáci ze základních uměleckých škol. Žáci základních uměleckých škol by podle Talboyse patřili „k organizovaným skupinám v rámci neformálního vzdělávání, avšak specifíkem českého prostředí je, že základní umělecké školství tvoří plnoprávnou součást formálního vzdělávacího systému“ (2012b, s. 41).

Vymezení muzejního publika a porozumění jednotlivým skupinám návštěvníků souvisí se zkvalitňováním nabídky muzejních služeb, kdy by muzea měla dále rozvíjet „*své společenské poslání a nabídku kulturních služeb pro muzejní návštěvníky*“ (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, s. 201). Na základě poznání specifík jednotlivých skupin návštěvníků muzea pak mohou tyto instituce „*uspokojivě rozvíjet systematickou muzejněpedagogickou činnost*“ (Tamtéž, s. 202).

4 MUZEJNÍ EDUKACE

Nyní se dostáváme ke kapitole zaměřené přímo na muzejní edukaci. Prostřednictvím edukace v muzeu by mělo docházet k takovým interakcím mezi muzeem – tedy muzejními expozicemi a výstavami – a muzejním publikem, aby vedly k smysluplným zkušenostem muzejního publika z návštěvy muzejní instituce. Podstatou muzejní edukace je pak zkušenost návštěvníka nabytá skrze návštěvu v muzeu a měla by být kladena na první místo mezi ostatními zájmy instituce. (Johnson, 2009)

Muzejní edukace je považována za „*obsahovou doménu*“ (Šobáňová, 2012a, s. 219) muzejní pedagogiky, které jsme věnovali pozornost ve třetí kapitole tohoto textu. Muzejní edukace je tedy základem muzejní pedagogiky a, aby ji bylo možné vymezit, „*je třeba vyjít z pojetí soudobého muzea a edukace*“ (Jůva, Jagošová, Mrázová, 2010, s. 70).

Pojmem muzejní edukace rozumíme „*záměrné, facilitované a intencionální výchovné působení muzea na veřejnost*“ (Šobáňová, 2012b, s. 35). Muzejní instituce působí na své návštěvníky, kultivuje jejich osobnost, ale současně poskytuje prostor pro vzdělávání. Pokud říkáme, že muzeum má potenciál vzdělávat své návštěvníky, máme zároveň na mysli, že muzeum působí edukativně v tom významu, že podporuje získávání nových informací a poznatků a také podněcuje osvojování nových postojů a kompetencí. Muzeum v rámci svého vzdělávacího působení může učební procesy různými způsoby podporovat. Tato podpora může vycházet už z vlastní podoby expozice. Nejúčinněji dojde k podpoře učení v muzeu prostřednictvím muzejních pracovníků zaměřených přímo na vzdělávání návštěvníků a na komunikaci s nimi. Z uvedeného vyplývá, že muzeum je již ze své podstaty institucí edukační. (Šobáňová, 2012a; 2012b)

Muzeum působí skrze své obsahy – a to hmotné i nehmotné – a jejich uspořádání na jedince formou pozitivních změn. V této souvislosti považujeme za podstatné zmínit, že proces edukace v muzeu probíhá většinou nepřímou, že edukačně působí už architektura muzejní budovy, pozitivní sociální klima instituce nebo samotná prezentace muzejní sbírky. S edukačním působením muzea dále souvisí také zaměření na návštěvníky. Ty je možné rozdělit do dvou skupin: na aktivní, kteří se z vlastní iniciativy zapojují do procesů „*muzejní komunikace*“ (Jůva, Jagošová, Mrázová, 2010, s. 74) a na návštěvníky s pasivnějším přístupem. Důležité však je, že muzeum si klade za cíl edukačně působit na obě tyto skupiny návštěvníků. (Tamtéž)

Nyní jsme nastínili základní definici toho, co je muzejní edukace, ale pro ucelenější obraz celé problematiky přistoupíme k bližší analýze již výše zmiňovaných jednotlivostí.

Muzejní edukace probíhá intencionálně, čili záměrně, s orientací na určitý cíl. Šobáňová spolu s Hooper-Greenhill (1991) považují muzejní edukaci především za „*procesy, které muzeum připravuje nad rámec běžné prezentace sbírek a které učební procesy facilitují přímým způsobem*“ (2012b, s. 38). Intencionální muzejní edukace je přímo spojena s muzejními sbírkami, na jejichž základě jsou připravovány záměrné a plánované edukační procesy. Protipólem intencionality je „neintencionalita“ a na základě této vyhraněnosti také můžeme dále vymezit muzejní edukaci jako proces, při němž pasivní návštěvník muzea – pouhý pozorovatel exponátů – vstupuje do „*organizovaného edukačního programu*“ (tamtéž). Tímto způsobem se skutečně naplňuje edukační funkce muzejní instituce. (Tamtéž)

Obsahy a sdělení muzejních exponátů v ideálním případě návštěvníkům zprostředkovává muzejní pedagog, kterému jsme věnovali samostatnou kapitolu výše. Jeho úkolem je podněcovat v muzejním publiku zájem a snahu o úspěšné porozumění a interpretaci muzejních obsahů. (Šobáňová, 2012a)

Uvedli jsme, že muzejní edukace je facilitované působení na návštěvníky. Facilitace je buď přímá, nebo nepřímá. Za přímo facilitovanou muzejní edukaci považujeme takový proces muzejní edukace, kdy je skutečně „*přítomen facilitátor*“ (Šobáňová, 2012b, s. 39). Facilitátorem může být muzejní pedagog, ale například i kurátor výstavy, umělec – autor vystavovaných děl nebo kustod. Smyslem přímé facilitace je reagovat na aktuální potřeby daného muzejního publika. Facilitace nepřímá probíhá v muzeu bez asistence další osoby – facilitátora. Prezentovaná expozice či výstava je pak facilitována skrze didaktické prvky, které jsou zde umístěny. Pochopení toho, co si daná expozice nebo výstava klade za cíl sdělit, je pak podporováno různými doprovodnými materiály (textové materiály, audiovizuální materiály průvodcovského typu, různé modely aj.). (Tamtéž)

Tyto muzejně didaktické doprovodné materiály participují na interaktivitě muzea a přispívají k tomu, že muzejní publikum spoluvytváří a prožívá napínavý příběh „*vědy, techniky, umění, práce, přírody i sebe sama*“ (Jůva, Jagošová, Mrázová, 2010, s. 78).

Pouze nepřímá facilitace je v současnosti považována za nedostačující a mohla by být označována také za projev jakési vlažnosti či apatičnosti ke skutečným nárokům návštěvníků muzea. (Šobáňová, 2012b)

V současné době je trendem muzeí přibližovat se blíže k návštěvníkovi, ale i přes to zůstává faktem, že návštěvy v mnoha muzejních institucích představují především pro dětské publikum nudný zážitek. Důvodem této negativní skutečnosti bývá většinou absence roviny

pochopitelné dětskému návštěvníkovi, čili přílišná vědeckost celé koncepce expozice nebo výstavy. V případě, kdy děti absolvují návštěvu muzea v rámci školní výuky a v průběhu prohlídky si nevytvoří vztah k prezentovaným exponátům, objevuje se nebezpečí, že děti zanevrou na muzea obecně a nebudou je vyhledávat pro vyplnění svého volného času ani v budoucnosti. Z popsané situace vyplývá, že je potřeba pracovat na rozvoji muzejně pedagogických programů a cíleně se zaměřit na skupiny dětí a mládeže. (Jůva, Jagošová, Mrázová, 2010)

Muzejní edukace je komplexním procesem, který je charakterizován vztahy mezi jednotlivými činiteli muzejní edukace. Těmito činiteli jsou muzejní pedagog, návštěvník muzea a obsah edukace vycházející z podstaty muzejní sbírky. V interakcích mezi těmito vrcholy pomyslného trojúhelníku jde na prvním místě o výchovu a vzdělávání, přičemž dochází k předávání obsahu muzejní sbírky a k naplňování samotných edukačních cílů. (Šobáňová, 2012b)

Petra Šobáňová mluví o muzejní edukaci ne pouze jako o přenosu školních předmětů do prostoru muzea, ale říká, že „*na muzeálii nelze pohlížet jen jako na názornou a užitečnou pomůcku při vyučování*“ (2012a, s. 224). Muzejní pedagog by měl být schopen vést tento muzejně pedagogický proces směrem k hlubší interpretaci, ne k pouhé popisnosti.

4.1 Další složky muzejní edukace

Zastavme se podrobněji u dalších složek muzejní edukace, o kterých mluví Petra Šobáňová. Jedná se o cíle, metody a organizační formy muzejní edukace. Autorka v obecné rovině formuluje cíle muzejní edukace, přičemž se opírá o Bloomovu taxonomii vzdělávacích cílů, skládající se z šesti kategorií – zapamatování, pochopení, aplikaci, analýzu, syntézu a hodnocení získávaných znalostí, ale upozorňuje také na skutečnost, že v muzejní pedagogice nemusí vždy plně vyhovovat, neboť pomíjí kategorii citového prožitku, jenž interakce s exponáty nepochybně přináší. Proto doporučuje také taxonomii D. R. Krathwohla, který oblast postojovou a hodnotovou neopomíjí, když edukační cíle řadí do následujících kategorií: vnímání podnětů, reagování na ně, jejich hodnocení, systematizace hodnocení a zvnitřňování hodnot. Při formulaci cílů v rámci muzejní edukace by měla být složka intelektuální v harmonii se složkou citovou. (Šobáňová, 2012b)

Při vymezení konkrétních cílů muzejní edukace je obecně doporučováno využít metodu SMART. Podle ní by cíle měly být:

- S (specific) – konkrétní, jasně vymezené,
- M (measurable) – měřitelné, zhodnotitelné,
- A (acceptable) – akceptovatelné pro danou skupinu v daném čase,
- R (realistic) – realistické a
- T (time scheduled) – časově vymezené. (Jurečková, 2007)

Podle právě zmíněných kritérií si každý muzejní pedagog může ověřit, zda dílčí cíle, které formuloval, jsou dobře zvolené.

Šobáňová v publikaci *Muzejní edukace* při formulaci obecných cílů muzejní edukace zdůrazňuje, že muzea se mají podílet na vzdělávání a na osobnostním rozvoji návštěvníků a že by muzea měla být využívána v rámci celoživotního učení, protože právě muzejní exponáty zprostředkovávají jedinečné hodnoty muzeálií. Návštěvníci na základě vnímání těchto hodnot, přičemž je překonáván stále přetrvávající verbalismus ve vzdělávání, pak mohou vyjadřovat vlastní názory, formulovat své prožitky a postoje ke světu, jenž muzeum zrcadlí. Cílem muzejní edukace je tedy přivádět návštěvníky k „*aktivní ochraně kulturního i přírodního bohatství a k vnímavosti vůči potřebám jednotlivých lidí, společnosti jako celku i přírody*“ (Šobáňová, 2012b, s. 68). Můžeme tedy říci, že muzejní edukace vede k celkové enkulturaci člověka. (Tamtéž)

Cílů muzejní edukace lze dosáhnout pomocí určitých metod, které volí pedagog a které probíhají v interakci mezi návštěvníky a muzejním pedagogem. Každá skupina návštěvníků muzea je specifická, a tak by i muzejní pedagog měl volbou konkrétní metody zohlednit tato specifika.

Typickými metodami pro muzejní edukaci jsou metody slovní, názorně demonstrační a metody praktické, čili metody z hlediska pramene poznání. Toto členění metod přebírá Šobáňová od Maňáka a slovní metody dále dělí na metody monologické, dialogické, metody písemných prací a metody práce s textem. (Maňák, 1995; Šobáňová 2012b) K monologickým metodám patří odborný výklad, vyprávění nebo vysvětlování. K dialogickým pak rozhovor, diskuze nebo brainstorming. Metody písemných prací využívá muzejní pedagog, když nechává návštěvníky pracovat s literárním textem nebo když si návštěvníci zapisují vlastní dojmy či postřehy. Pokud muzejní pedagog využívá práci s katalogem nebo s tištěnou variantou průvodce, jedná se o metody práce s textovým materiálem. Vhodné je zde také zmínit práci s pracovními listy, a to vzhledem k oblíbenosti této metody i k zaměření naší práce. Metody názorně demonstrační, kdy je návštěvníkům něco předváděno, bývají doplňovány praktickým

úkolem. Zde existuje široká nabídka metod: nejrůznější experimenty, výtvarné, dramatické nebo hudební etudy atp. (Šobánová, 2012b)

Z hlediska aktivity a samostatnosti subjektu vzdělávání (návštěvníka) bývají v muzejní edukaci zařazovány metody, v rámci kterých návštěvník samostatně bádá, řeší problémy. Tímto způsobem nabyté znalosti a vědomosti jsou obecně trvalejšího charakteru. Maňák dále klasifikuje metody z hlediska myšlenkových operací (srovnání, indukce, dedukce, analýza, syntéza) a fází výuky (motivace, expozice, fixace, diagnostika a aplikace). (1995)

V muzeích dochází také k využívání projektové metody, metod dramatické výchovy nebo jiných aktivizujících metod, např. metody hry. (Maňák, 1995; Šobánová 2012b)

Jak uvádí Šobánová, v muzejně pedagogickém procesu mohou být využívány také metody kritického myšlení jako je metoda myšlenkové mapy anebo metoda pětilístku. (Šobánová, 2012b)

Muzejní edukace disponuje řadou organizačních forem, „*ve kterých jsou uspořádány aktivity muzejního pedagoga a návštěvníků, směřující ke stanoveným obecným i konkretizovaným cílům muzejní edukace*“ (Šobánová, 2012b, s. 74). Muzejní edukace probíhá jednak individuálně, jednak hromadně. Při první variantě návštěvníci nespolupracují (individuálně plní určitý úkol, samostatně pozorují exponáty), a proto je v pravém smyslu muzejní edukací spíše edukace hromadná, jejíž nejtypičtější formou je muzejní přednáška nebo prohlídka s průvodcem. Na druhou stranu je v muzejně pedagogické praxi znatelná snaha o individualizaci muzejní edukace, neboť rozvíjení tvořivosti a vlastní aktivity návštěvníka je při hromadné edukaci velmi obtížně realizovatelné. Z tohoto důvodu muzejní pedagogové doplňují komentované prohlídky praktickými etudami, organizují workshopy, animace atp. (Tamtéž)

5 MUZEJNÍ DIDAKTIKA

V předchozích kapitolách jsme popsali obor muzejní pedagogiky i muzejní edukaci jako její stěžejní předmět zájmu. Nastínili jsme tak vědecký systém, jehož strukturální součástí je i muzejní didaktika. Muzejní didaktika, její definice a její jednotlivé aspekty budou náplní této kapitoly.

Muzejní pedagogika je vědeckým oborem, který *„postupně získává na systematickosti a ve své teorii i praxi stále více vědomě užívá didaktických nástrojů, které umožňují zhmotnit vzdělávací koncept, vizi využití muzejního potenciálu pro výchovu a vzdělávání do reálných, pedagogicky funkčních programů a služeb“* (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, s. 203). Aktuální otázka, kterou si současná praxe muzejní edukace klade, je směřována k tomu, jak co nejlépe zprostředkovat právě obsahy muzejních sbírek, potažmo muzejních expozic a výstav. Rozvíjí se tak subdisciplína muzejní pedagogiky – muzejní didaktika, která si klade za cíl formulovat odpovědi na výše nastíněnou problematiku. Ve výsledku jde tedy o to, jak co nejlépe podpořit edukační proces v muzejní instituci.

Vladimír Jůva také vymezuje muzejní didaktiku na základě srovnání se současným pojetím obecné didaktiky, když říká, že muzejní didaktika *„neřeší pouze problémy vyučování v muzeu při návštěvě školní třídy, ale svou orientací má blíže ke klasickému širšímu pojetí didaktiky jako teorii vzdělávání“* (2004, s. 122). Muzejní didaktika se totiž zaměřuje na vzdělávací proces obecně, je orientována na specifické formy a metody práce se všemi skupinami muzejního publika. (Tamtéž)

Již přívlastek muzejní přímo definuje vázanost této disciplíny na určité prostředí, v tomto případě na prostředí muzea. Muzejní didaktika je dále specifikována vzdělávacími možnostmi muzea, a to jak v rovině obecné, tak i v rovině konkrétní. (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010) Jůva v tomto kontextu mluví o institucionální didaktice a srovnává muzejní didaktiku například s didaktikou školní. (2004) V tuzemském prostředí je velmi výrazná pedagogika galerijní, kterou didakticky i metodologicky ukotvil Radek Horáček (1998). Na tomto místě považujeme za přínosné zmínit slova Petry Šobánové, která v podstatě shrnují význam didaktiky obecně. Zmiňovaná autorka připomíná, že *„didakticky transformovaný obsah je klíčovou komponentou jakékoliv, nejen muzejní edukace“* (2012b, s. 69).

Teoreticky i prakticky jsou vymezovány dvě elementární roviny, ve kterých se odehrává muzejně didaktické působení. První rovinou je příprava muzejní expozice nebo výstavy, přičemž je kladen důraz na to, aby dobře fungovala součinnost mezi jednotlivými exponáty a

dalšími prostředky komunikace. Jedná se zejména o práci s textovými materiály, grafy nebo s obrázky. V této fázi, kdy je prezentace muzejní sbírky připravována, je důležité zohledňovat „*aspekty vědecké, estetické, architektonické, teorie vnímání ad.*“ (Jůva, 2004, s. 122). Druhou rovinou, ve které je realizováno zmiňované muzejně didaktické působení, je působení přímo v muzejní expozici či výstavě. Zde jsou skrze různé metody a formy práce prezentovány muzejní objekty. Mezi obvyklé formy prezentace patří například prohlídka, diskuze nebo workshop. (Tamtéž)

Prostřednictvím krátkých definic obou oblastí, v nichž muzejní didaktika nachází své uplatnění, docházíme ke zjištění, že tento obor participuje na všech procesech, kterými muzeum oslovuje své návštěvníky a celou veřejnost. Díky muzejní didaktice dochází k usnadňování předávání obsahů jednotlivých muzejních exponátů i celých, tedy komplexních sdělení expozice. Až doposud jsme akcentovali zaměření muzea na muzejní publikum jako hlavní doménu muzejní didaktiky. Je třeba současně zmínit, že i přes veškerou snahu muzea přiblížit vhodnou formou návštěvníkům obsahy jednotlivých exponátů i poslání celých expozic a výstav, nelze opomenout, že muzeum zároveň neslevuje ze svých standardů. Celý proces muzejně didaktické podpory směřované k návštěvníkům je veden „*bez rezignace na muzejnímu prostředí vlastní způsoby nahlížení světa i na určitou úroveň sdílených poznatků a informací*“ (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, s. 207). Muzejní instituce si však i nadále udržuje vůči veřejnosti standard vytříbeného kulturního vystupování. (Tamtéž)

5.1 Proces muzealizace jako výchozí bod muzejně pedagogického působení

Aby bylo možné dosáhnout úplného porozumění procesu muzejní edukace a jejích didaktických možností, je důležité „*připomenout základní obsah muzealizačních procesů*“ (Mrázová, 2014, s. 25). Muzealizace je tedy proces, v jehož rámci jsou ze skutečnosti vybírány prvky vypovídající o lidské kultuře za určitý časový úsek, podléhá však konkrétním pravidlům. Proces muzealizace je rozčleněn do tří fází, které specifikuje Zbyněk Stránský. Jsou jimi selekce, tezaurace a prezentace. V procesu selekce dochází k vybrání daného dokladu lidské existence, který je vhodný pro další tezaurování, tedy uchovávání v muzejní sbírce, a který je tak záměrně chráněn před působením zubu času a následným rozpadem. Smysl prezentování těchto vybraných muzeálií – muzejních exponátů pak tkví v záměrném působení na návštěvníky muzea, v působení na kulturní vývoj společnosti. (2000)

Muzealizace jako proces je kompletní až ve chvíli zrealizování všech tří zmíněných částí. Jak totiž vysvětluje Šobánková, „*sebeobsáhlejší sbírka historických prvků zůstane pro kulturní vývoj marnou, pokud nebude zpřístupněna*“ (2012a, s. 23). Až ve chvíli, kdy je muzejní sbírka prezentována a tak zpřístupněna veřejnosti, může dojít k muzejně edukačnímu procesu s využitím různých prostředků muzejní didaktiky.

Mrázová dále uvádí, že „*muzejně pedagogická praxe by měla vždy vědomě a cíleně zrcadlit muzealizační procesy*“ (Mrázová, 2014, s. 25). Aby návštěvník muzea mohl docenit podstatu významu muzejního exponátu, je tento proces porozumění vhodně podpořen prostřednictvím muzejní pedagogiky a didaktiky a pomáhá tak muzejnímu publiku číst ve vybraných muzeáliích, tedy nějakým způsobem muzejní exponát interpretovat.

5.2 Interpretace muzejních exponátů

V předcházející podkapitole jsme připomněli jednotlivé komponenty procesu muzealizace, kterými jsou selekce, teaurace a prezentace. Právě když je předmět muzejní sbírky vystaven, dochází ze strany muzea k jeho interpretování, je tedy nějakým způsobem tlumočen a objasňován jeho obsah.

Muzejní interpretace je proces, probíhající ve dvou různých rovinách – v objektivní a subjektivní. Objektivní interpretace je prováděna v rovině činnosti muzea samotného a provádí ji pracovníci muzea při přípravě výstav a expozic, ale také při přípravě doprovodných činností. Svoji objektivní interpretaci sledují určitý záměr a snaží se o to, aby jimi připravená prezentace vybraných sbírkových předmětů společně s již zmíněnými doprovodnými aktivitami či materiály vedla k určitému cíli. Objektivní interpretaci lze charakterizovat jako proces záměrný, protože muzejní pracovníci, podílející se na přípravě prezentace včetně dalších aktivit, sledují předem vytyčené výchovně vzdělávací cíle. Tyto cíle odpovídají obsahu expozice a výstavy. Na objektivní prezentaci navazuje interpretace subjektivní, která probíhá na úrovni návštěvníka. Je ovlivněna jeho individuálním vnímáním, prožíváním i mírou zaslíbenosti do prezentované problematiky. (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010)

Stránský upozorňuje, že muzejně prezentační formy by měly být voleny tak, aby byl efekt mutace ve vědomí recipientů co nejvíce minimalizován, k čemuž by mělo směřovat také uvědomělé působení mediátora – ideálně muzejního pedagoga -, který by dále vhodnou formou tlumočil obsah muzejní prezentace (2000). Muzeum by si tak mělo klást otázky, jak co možná nejlépe korigovat chybné subjektivní interpretace a „*hledat takové cesty objektivní*

interpretace, které předejdou faktickým nepřesnostem vnímání návštěvníků“ (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, s. 211).

Jak již bylo řečeno, proces interpretace probíhá se zapojením návštěvníka a s ohledem na jeho potřeby a schopnosti. Návštěvník na základě své přirozené zvědavosti a touze porozumět světu hledá informace obsažené a zakódované v muzejních exponátech. Úkolem muzejní didaktiky je vytváření expozic, výstav a doprovodných programů i materiálů tak, aby došlo k sjednocení interpretačních závěrů objektivních i subjektivních.

5.3 Využití objektového učení v muzejní didaktice

Pro didaktické zprostředkování a formulaci jednotlivých sdělení, která jsou obsažena v muzejních exponátech, směrem k návštěvníkům muzea lze využít objektové učení. Jedná se o zžitkování autenticity předmětů muzejních sbírek, přičemž *„si člověk nejen rozšiřuje své znalosti a vědomosti, ale přímým kontaktem s autentickým předmětem si také získané vědomosti lépe uchovává v paměti, učí se citlivěji vnímat předměty, jejich smysl a hodnotu, což má význam při získávání kladného postoje ke kulturnímu a přírodnímu dědictví“ (Jagošová, Mrázová, 2008, s. 230).*

Práce s objekty vychází z předpokladu, že každý předmět (i ten nejběžněji používaný) má potenciál vnést do edukačního procesu v rámci muzejního prostředí velice zajímavé informace. (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010) Prakticky objektové učení probíhá tak, že recipient má v přímém kontaktu s daným objektem možnost zachytit vlastními smysly jeho nejrůznější vlastnosti. Pozoruje a vnímá jeho barvy i tvar. Mimo to může zachytit také další, nejen vizuálně zachytitelné vlastnosti jako jsou vůně, struktura nebo váha. Návštěvník muzea tak podniká svoji soukromou cestu badatele, která ho vede k novým objevům a vlastním závěrům. (Jagošová, Mrázová, 2008)

V souvislosti s částí tohoto textu zabývající se některými významnými kapitolami historie muzejní a galerijní pedagogiky nyní je třeba zmínit souvislost objektového učení s didaktickými názory a požadavky Jana Amose Komenského. Jak jsme již v odkazované kapitole řekli, Komenský přišel s požadavkem názornosti, s tezí, že verbální předávání poznatků a informací je nedostatečné. Se stejným názorem, tedy že *„co je viditelné, je lépe zapamatovatelné“ (tamtéž, s. 231),* operuje právě současná teorie i praxe objektového učení.

Využití techniku objektového učení je prakticky možné v jakémkoliv typu muzea a lze jím zprostředkovat jakékoliv téma. Takto zprostředkovaný obsah muzejních exponátů však

klade na muzejního pracovníka (pedagoga) velké nároky, a to především v oblasti porozumění širokému spektru muzejního publika. Zároveň je opět důležité upozornit na související nebezpečí ztráty dobré úrovně, pokud by nebyl dodržen požadavek na standard úrovně muzejně edukačního procesu. (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010)

6 EDUKAČNÍ POMŮCKY V MUZEJNÍ PRAXI

V kapitole věnované muzejní didaktice uvádíme, že tato subdisciplína muzejní pedagogiky hledá ty nejvhodnější způsoby zprostředkování obsahů muzejních exponátů, přičemž usiluje o to, aby interpretační závěry návštěvníků z prohlídky byly shodné s interpretací muzejní instituce. Právě edukační pomůcky jsou v rámci muzejní praxe užitečnými a velmi důležitými prostředky, díky kterým jsou naplňovány cíle, které si vytyčuje muzejní edukace. Funkce edukačních pomůcek v muzeu spočívá především v „*usnadnění učebních procesů*“ (Šobánková, 2012b, s. 100). Nyní svoji pozornost zaměříme na prostředky, které didakticky podporují proces muzejní edukace.

Šobánková klasifikuje didaktické prostředky na základě kategorií, které vymezuje Josef Malach (1993), ale s tím, že je převádí do prostoru muzea. (Šobánková, 2012b) Malach definuje následující kategorie:

- učební pomůcky (různé předměty i zobrazení těchto předmětů, pomůcky textové, ale i didaktické programy a pořady atd.),
- technické výukové prostředky (např. audiovizuální technické prostředky, různé aplikace, případně další technická podpora edukace),
- organizační a reprografická technika (např. kopírovací technika nebo systémy databází),
- výukové prostory a jejich vybavení (běžné učebny i učebny specializované),
- vybavení učitele a žáka (psací potřeby atd., ale i speciální oděv).

Zastavíme-li se u uvedených kategorií didaktických prostředků a nahlédneme-li na ně pohledem muzejní pedagogiky, dojdeme k závěru, že jsou zde zahrnovány také muzeálie. Samozřejmě jsou různé vycpaniny, fosilie nebo minerály součástí výbavy školních kabinetů, ale také se jedná o muzeálie, tedy o součásti muzejních sbírek. Je tedy možné využít Malachovu kategorizaci i pro potřeby muzejní pedagogiky, respektive muzejní edukace. (Šobánková, 2012b)

6.1 Muzeálie jako didaktický prostředek

Kapitolou Edukační pomůcky v muzejní praxi tohoto textu jsme otevřeli téma muzeálií v edukačním procesu v rámci muzejní instituce. Petra Šobánková si klade zásadní otázku, zda je muzeálie pouhou didaktickou pomůckou ve výchovně vzdělávacím procesu, nebo má jakousi přidanou hodnotu. Odpověď nachází v tvrzení, že „*zatímco běžná didaktická pomůcka existuje*

především kvůli výuce, muzeálie je ve sbírkách muzea uchována především pro svou kulturní a společenskou důležitost...“ (tamtéž, s. 102).

Společně s výše citovanou autorkou docházíme k závěru, že předměty muzejní povahy skutečně mají přidanou hodnotu, která pramení už z jejich podstaty jedinečných předmětů, což ovšem neznamená, že nemohou být použity pro vzdělávací účely.

Samozřejmě nelze o všech muzeáliích říct, že mají stejný historický, symbolický a společenský význam jako například české korunovační klenoty, jež jsou součástí sbírky Svatovítského pokladu. Ale na druhou stranu je třeba říct, že *„většina předmětů v muzeu má širší výpovědní hodnotu než jen jako běžná názorná ilustrace vědních poznatků“* (tamtéž, s. 103).

6.2 Substituty

K práci se substituty se v rámci muzejně pedagogické praxe přistupuje v případě, kdy není možné pracovat s originální muzeálií. Díky práci se substituty je možné i tak uplatňovat zásadu „hands-on“, tedy zásadu možnosti dotýkat se exponátu. Waidacher přináší definice těchto typů substitutů:

- kopie (za účelem vytvoření kopie je využita stejná technika i materiál, je zhotovena jiným autorem, často se kopírují například obrazy),
- faksimile (po technické stránce přesná napodobenina originálu, často jde o faksimile knih),
- reprodukce (substituty tohoto typu mohou být vzhledem k originálu v různém měřítku, v současnosti se pro reprodukci využívá technika fotografie),
- odlitky (velmi často je první odlitek vytvořen za použití originální muzeálie, většinou je použita sádra a hlína, z toho důvodu se také odlitek materiálově liší od originálu a tím pádem nedisponuje stejným povrchem jako originál),
- imitace (imituje se pouze vnější vzhled originálu),
- rekonstrukce (přistupuje se k ní v případě, když originál již neexistuje; vychází se z jeho fragmentu nebo z jiných materiálů dokládajících jeho podobu),
- model (často zmenšenina originálu, ostatní funkčnost i další vlastnosti jsou zachovány),
- maketa (substitut vnější povahy, není zachováno měřítko originálu). (1999)

6.3 Muzejní kufřík

Další z možných pomůcek užívaných v muzejní praxi je muzejní kufřík. Jedná se skutečně o kufřík, v němž jsou uloženy didaktické pomůcky, které návštěvník uplatní při práci v rámci muzejního programu nebo i při neorganizované prohlídce. Když návštěvník obdrží muzejní kufřík, je přímo motivován pro aktivní práci v muzeu, je mu tedy jasné, že prohlídka pro něj nemusí být jen pasivní záležitostí.

Šobáňová tvrdí, že důvodem, proč se tato pomůcka stala téměř symbolem muzejní edukace, je právě symbolická podoba muzejního kufříku – jakési schránky ukrývající tajemství. (2012b) V našem prostředí nabízí muzejní kufřík například Museum Kampa v Praze.

6.4 Další didaktické pomůcky

Publikace Muzejní edukace říká, že v rámci muzejní edukace je možné využít jako didaktický prostředek téměř cokoli. Součástí expozic jsou v současnosti například různé interaktivní tabule nebo zařízení s dotykovým displejem. Využívají se různé modely, zvukové záznamy, fotografie, mapy, stavebnice či didaktické tabule. Různá didaktická zobrazení „*jsou často přímo součástí muzejních expozic, stejně jako zvukové záznamy nebo dokonce zdroje podnětů čichových*“ (Šobáňová, 2012b, s. 103).

6.5 Textové pomůcky

Dnešní běžnou praxí v muzeích je vytváření velkého množství doprovodných materiálů, které mají vzdělávací charakter. Muzea produkují různé katalogy k výstavám, publikace týkající se nějak například místa, kde se daná instituce nachází, propagační materiály a také materiály „*primárně zamýšlené pro vlastní vzdělávací práci v muzeu*“ (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, s. 248).

Pro vzdělávání v muzeu jsou v dnešní době velmi často využívány pracovní listy nebo jako jejich obdoba pracovní sešity. Jedná se o didaktickou pomůcku, která obsahuje různé texty, aktivizační, studijní a zábavné úkoly nebo etudy atd. Podstatnou součástí podoby pracovních listů je i jejich vizuální stránka. Pracovní listy by měly obsahovat různé ilustrace i reprodukce exponátů. (Šobáňová, 2012b)

Za podstatné považujeme to, že tvorba pracovních listů pro muzejní expozici či výstavu je v kompetenci muzejního pedagoga, který by se měl na jejich přípravě podílet. (Tamtéž; Talboys, 2000 nebo Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010)

6.5.1 Typologie textových pomůcek

Základní rozdělení pracovních listů přináší Šobáň, a to na základě způsobu práce s pracovními listy v muzeu. Dělí pracovní listy na ty, které jsou určeny:

- pro práci s lektorem nebo
- samoobslužné pracovní listy.

Pracovní listy pro práci s lektorem nebývají příliš rozsáhlé. Také nemusí mít tištěné zadání úkolů, spíše poskytují prostor pro vlastní tvorbu návštěvníka nebo obsahují fotografické reprodukce či další informace. Pracovní listy pro práci pod vedením lektora také mohou obsahovat slovníček souvisejících pojmů.

Oproti tomu je třeba myslet během přípravy samoobslužných pracovních listů na to, že při jejich používání lektor nebude přítomen. Veškeré zadání jednotlivých úkolů musí být v tištěné podobě jasně a jednoduše formulováno. Listy mohou mít jednostránkovou podobu, ale také podobu sady listů, případně tenké brožury. Zde je také žádoucí opatřit tento typ pracovních listů slovníčkem souvisejících pojmů a klíčem k řešení. (Šobáň, 2007)

Doprovodné muzejně didaktické materiály člení Vladimír Jůva podle způsobu využití a rozsahu. Jůva mluví o pracovních listech jako o pomůcce:

- pro práci před návštěvou muzea,
- pro práci při prohlídce nebo při programu a
- pro práci po skončení návštěvy muzea.

Podle rozsahu je pak dělí na:

- samostatné informační listy (list obsahující základní údaje o výstavě),
- samostatné pracovní listy (k těm řadí i omalovánky nebo vystřihovánky pro nejmenší),
- informační sešity (brožura, jež podává doplňující informace k muzejní prezentaci),
- pracovní sešity (obsahově rozsáhlejší obdoba pracovního listu, sešit nebo volné listy ve složce),
- dětský katalog,
- komplexní sada doprovodných materiálů. (Jůva, 2004)

6.5.2 Funkce pracovních listů

Pracovní listy jsou provázány s muzejní expozicí a jejich nejdůležitějším účelem je „*pečlivěji vnímat vystavené předměty*“ (Mrázová, 2013, s. 3). Pokud bychom měli definovat funkce pracovních listů v muzeu optikou obecné didaktiky, jednalo by se o funkce:

- orientační a koordinační – napomáhají orientaci v expozici; navazují na vystavené exponáty a nabízí možnosti, jak vnímat jednotlivé exponáty i prezentaci jako celek,
- poznávací a systemizační – skrze uspořádání úkolů v pracovních listech poskytují vodítko k pochopení expozice,
- rozvíjející, výchovná, upevňovací a kontrolní – měly by na základě své atraktivnosti podněcovat zájem o téma expozice; napomáhají ve výchovných snahách muzea, upevňují nabyté poznatky a fungují jako zpětná vazba při kontrole správnosti těchto informací,
- motivační a sebevzdělávací – pracovní listy by měly podněcovat další zájem o téma expozice. (Tamtéž)

Schopnosti muzejního pedagoga a jeho zkušenosti se potom odráží v tom, jak jsou konkrétní pracovní listy funkční a jak splňují výše uvedená kritéria.

6.5.3 Kritéria funkčnosti pracovních listů

Výše jsme uvedli jednotlivé funkce, které by měly textové pomůcky naplňovat. Nyní se zastavme u otázky, jak tyto funkce co nejlépe naplnit. Jedním ze základních problémů by měl být výběr exponátů pro práci s pracovními listy. Tyto by měly být dobře dostupné i pro větší skupinu návštěvníků. Samozřejmostí by mělo být jasné formulování příslušných otázek, které mají být přizpůsobené cílové skupině, i zadávaných instrukcí. Jednotlivé otázky a úkoly je dobré volit v takové míře, aby podněcovaly další zájem o prezentaci a k vlastnímu přemýšlení o problematice tématu výstavy. S tímto požadavkem také souvisí optimální délka textových částí. Ty by neměly být příliš dlouhé, také by měly opět zohledňovat věk cílové skupiny a v ideálním případě by měly být přehledné, jednoduché, až strohé. Další didaktickou zásadou, která má být uplatněna, je střídání činností a typů úkolů. Muzejní pedagog by měl volit takové úkoly, při kterých recipient využije širokou škálu schopností. S funkčností pracovních listů souvisí i jejich formát, velikost by měla být opět zvolena přiměřeně. Také písmo má být vhodně graficky zpracované, aby došlo i z této stany k podpoře orientace jak v expozici, tak

v samotných didaktických pokynech. Jednotliví autoři se shodují na požadavku optimální jednoduchosti a přehlednosti. (Durbin, 1994; Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010; Talboys, 2000)

6.5.4 Metodologie tvoření pracovních listů

Podrobný návod, jak vytvořit pracovní listy na dobré úrovni, předkládá Lenka Mrázová v metodickém materiálu *Tvorba pracovních listů* (2013). V této metodice zohledňuje časové rozvržení jednotlivých přípravných fází:

- Zhodnocení výstavy či expozice z obsahového a prezentačního hlediska – muzejní pedagog by měl vycházet z vlastní expozice či výstavy; měl by si dobře zmapovat prostorové i světelné podmínky.
- Formulace pedagogických záměrů – je důležité stanovit nejdůležitější body z obsahu expozice či výstavy tak, aby naplňovaly vlastní pedagogické cíle, aby například korespondovaly s určenými body Rámcového vzdělávacího programu; jde o provedení prezentací, ne o přehlčení respondenta.
- Definování cílové skupiny – je třeba zohlednit specifika každé cílové skupiny, pro kterou je daný materiál určený.
- Zhodnocení průběhu plánovaného vzdělávacího programu – v případě, že bude pracovní list využit v rámci vzdělávacího programu, je třeba vyjasnit důvody jeho užití a způsoby práce s nimi.
- Vytyčení vzdělávacích cílů – jde o formulaci dílčích cílů, dílčích znalostí a dovedností; výstava či expozice má zvýraznit téma výstavy, ale také mezioborové vztahy i zajímavé detaily.
- Časové rozvržení – jde o přiměřenou časovou náročnost práce s pracovními listy a jsou-li součástí vzdělávacího programu, je nutné sestavit takové pracovní listy, aby byly dodrženy požadavky na časové rozvržení tohoto programu.
- Podoba pracovních listů – po předchozích úvahách a odpovědích na definované otázky má muzejní pedagog přistoupit k určení jejich formy; ta vychází z podoby prezentace, již formulovaných cílů, definice cílové skupiny atp.
- Exponáty a obsah pracovních listů – zvolit klíčové exponáty a vytyčit obsah je důležitou fází; předchází totiž přemíře předávaných informací a následnému „klouzání po povrchu“; výběr jednotlivostí by měl být proveden tak, aby korespondoval s hlavními vzdělávacími i pedagogickými cíli.

- Struktura pracovních listů – tato kategorie se týká požadavků přehlednosti, logičnosti, srozumitelnosti a vyváženosti.
- Střídání různých typů úkolů – muzejní pedagog by při navrhování pracovních listů měl vystřídat různé druhy aktivit a úkolů; návštěvník by měl zužítkovat dovednosti intelektuální, psychomotorické i afektivní. (Mrázová, 2013)

Nyní jsme prostudovali problematiku edukačních pomůcek využívaných v muzejně pedagogické praxi a skrze obsah jednotlivých podkapitol docházíme ke zjištění, že jsou skutečně neodmyslitelnou součástí efektivní muzejní edukace.

Kapitola věnující se edukačním pomůckám v muzejní praxi nás dovedla na samý závěr teoretické části této práce. Jsme toho názoru, že nyní je možné přistoupit k části praktické, v níž budou teoretické poznatky využity.

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části diplomové práce se zaměříme na pracovní listy, a to jak na zkoumání již vytvořených textových edukačních pomůcek, tak na vlastní tvorbu pracovních listů pro konkrétní muzejní projekt. Z definice těchto dvou stěžejních úkolů dále vychází i formální rozdělení celé praktické části na dvě kapitoly. Nejprve provedeme kvalitativní výzkum. Prostřednictvím souhrnného zkoumání dokumentů – pracovních listů-, kdy budeme sledovat jejich formální i obsahovou podobu a funkčnost, získáme vedle teoretických poznatků, definovaných v empirické části, další podklady pro efektivní tvorbu pracovních listů. Další logicky navazující částí této práce pak bude kapitola zabývající se tvorbou pracovních listů pro výstavu Domov za Velké války pořádanou Moravským zemským muzeem při příležitosti stého výročí začátku první světové války, která je také historiky označována jako Velká válka.

7 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Obsahem této práce, jak již bylo nastíněno v úvodu k praktické části práce, je kvalitativní výzkum realizovaný prostřednictvím zkoumání dokumentů. Než přejdeme ke konkrétním analýzám dokumentů, považujeme za klíčové objasnit kritéria pro výběr výzkumné metody, také kritéria výběru pracovních listů pro náš výzkum a dále vymežit oblasti, jimiž se jednotlivé studie budou zabývat. Těmto metodologickým otázkám se budeme věnovat v navazující podkapitole.

7.1 Metodologie výzkumu

Jako výzkumná metoda pro zjištění úrovně pracovních listů, kterými se prezentují česká muzea a které využívají jako edukační pomůcky, bylo zvoleno zkoumání dokumentů. Cílem práce totiž není obsáhnout celkovou situaci této problematiky v České republice, ale detailně prostudovat několik málo reprezentantů této oblíbené edukační pomůcky. Srovnávací analýzou dokumentů získáme velké množství dat týkajících se každého z vybraných pracovních listů. Zvolená výzkumná metoda má pro nás hned několik výhod. Jedná se především o celkovou rozmanitost dokumentů, z nichž budeme vybírat jednotlivé reprezentanty pro výzkum. Další nespornou výhodou vybrané metody je jednoznačnost dat, která dokument obsahuje. Na druhou stranu si plně uvědomujeme úskalí, které tato metoda kvalitativního výzkumu má. Jedná se o nebezpečí sklouznutí k přílišné subjektivitě při výběru zkoumaných dokumentů. Tomuto se pokusíme vyhnout a předpokládáme, že jasná formulace kritérií, podle kterých budou pracovní listy vybírány, zajistí naši co možná největší míru objektivitu. (Hendl, 2005)

Výběr konkrétních pracovních listů pro náš výzkum je dalším zásadním bodem této práce. Rozhodli jsme se do našeho výzkumu zařadit pracovní listy, které jsou volně dostupné na webových stránkách jednotlivých institucí nebo na stránkách oborového informačního portálu eMuzeum. Protože budeme navrhovat pracovní listy v samoobslužné variantě, pro naši souhrnnou analýzu dokumentů jsme vybrali výhradně samoobslužné pracovní listy. Vzhledem k rozsahu diplomové práce jsme zvolili jako maximální počet šest pracovních listů z různých českých muzeí a galerií. Do výzkumu jsme se rozhodli zařadit pracovní listy z předních českých muzejních institucí různého zaměření, a to z Technického muzea v Brně, Národní galerie v Praze, Vlastivědného muzea v Olomouci, Severočeského muzea v Liberci, ale také z menších muzejních institucí, jako je Památník Karla Hynka Máchy při Muzeu Litoměřice. Poslední

posuzované pracovní listy jsme vybrali z Malého máslovického muzea másla, abychom tak do naší práce zařadili také zástupce muzea menšího, regionálního charakteru. Předpokládáme, že popsany výběr nastíní, alespoň průřezově, situaci v České republice, a to na úrovni jak větších, tak menších muzejních institucí.

Než přejdeme k posouzení konkrétních pracovních listů, vymezíme ještě kritéria, kterými se při jejich posuzování budeme zabývat. Tyto posuzované oblasti volně vychází z metodického materiálu *Tvorba pracovních listů* Lenky Mrázové (2013), která ve zmiňované publikaci uvádí požadované náležitosti pracovních listů. V jednotlivých analýzách podrobíme zkoumání tyto čtyři oblasti: (1) cílovou skupinu, (2) obsah, (3) strukturu a (4) tiráž pracovních listů. Každá z definovaných oblastí našeho zájmu pak obsahuje konkrétní výzkumné otázky, na něž v jednotlivých analýzách odpovíme. Jedná se o následující strukturu výzkumu:

Cílová skupina

- Je na pracovních listech definována cílová skupina?
- Jsou zadání úkolů přiměřená cílové skupině návštěvníků?

Obsah pracovních listů

- Korespondují pracovní listy s tématem výstavy/expozice?
- Zprostředkovávají pracovní listy obsah muzejní výstavy/expozice?
- Jsou-li pracovní listy určené pro školní skupiny, navazují svým obsahem na RVP?
- Pokud se jedná o samoobslužné pracovní listy, obsahují také část informativní?
- Jsou-li pracovní listy samoobslužné, obsahují klíč k řešení?
- Aktivizují pracovní listy k bližšímu zkoumání exponátů?
- Aktivizují pracovní listy k samostatnému přemýšlení návštěvníka?
- Má každý úkol, každá aktivita svůj zřejmý smysl?
- Dochází ke střídání typů úkolů a aktivit?

Struktura

- Jaká je čitelnost písma? Podporuje jeho čitelnost celkovou přehlednost dokumentu?
- Jsou pracovní listy přehledné? (Není v nich příliš mnoho textu, obrázků, úkolů?)
- Jsou zadání úkolů formulována srozumitelně a jasně?
- Poskytují pracovní listy dost prostoru pro vlastní kresby, odpovědi a poznámky návštěvníka?

Tiráž

- Obsahují pracovní listy logo a název instituce?
- Je na pracovních listech uveden název výstavy/expozice?

- Obsahují pracovní listy jméno autora/autorů pracovních listů?

Nyní jsme objasnili metodologii, jíž se budeme v našem výzkumu držet, a můžeme přejít k získávání informací o jednotlivých pracovních listech. Tyto informace využijeme v závěru k souhrnnému vyhodnocení, ke kterému budeme přistupovat analyticky a ve kterém popíšeme styčné body jednotlivých studií a zaměříme se na objevující se pravidelnosti v dílčích odpovědích na výzkumné otázky. (Hendl, 2005)

7.2 Souhrnná analýza dokumentů

7.2.1 Vynálezci a vynálezy – samoobslužné pracovní listy

Technické muzeum v Brně nabízí svým návštěvníkům ke zhlédnutí kromě stálých expozic i různé výstavy a interaktivní projekty. Jedním ze zde představených úspěšných interaktivních projektů, na kterém spolupracovalo brněnské Technické muzeum s Národním muzeem a s Národním technickým muzeem, byl projekt Vynálezci a vynálezy, trvající od 18. 12. 2012 do 31. 12. 2013. Výstava představila vynálezce z nejrůznějších oborů, jako je lékařství, technika, biologie, chemie nebo technika, kteří byli úzce spjati s českým prostředím. Pro návštěvníky zde byly připraveny různé modely, hry, ale i originály, dále pak životopisné komiksy a průvodní hra na vědce. Pro výstavu byly připraveny samoobslužné pracovní listy, jimž je věnována následující případová studie. Posuzovaný dokument je součástí této práce viz Příloha 1. (Výstava „Vynálezci a vynálezy“, 2016)

Cílová skupina

Na pracovních listech není cílová skupina definována. Můžeme jen uvažovat o záměru Technického muzea v Brně, pro kterou cílovou skupinu vytvořilo tyto pracovní listy, když je dalo volně k dispozici na svých webových stránkách společně s pozvánkou na tuto výstavu. Z tohoto důvodu nelze zodpovědět následující otázku, zda jsou zadání jednotlivých úkolů přiměřená cílové skupině.

Obsah pracovních listů

Tyto pracovní listy zcela korespondují s tématem výstavy a plně zprostředkovávají její obsah, čili životopisné údaje vědců i údaje o jejich vynálezech a objevech.

Náležitostí samoobslužných pracovních listů má být část informativní, protože se předpokládá jejich vypracování bez přítomnosti lektora. Pracovní listy k výstavě Vynálezci a vynálezy takové části obsahují zpravidla před položením otázky, ale nepředchází důsledně

každý dotaz nebo úkol. Jsme však toho názoru, že autorka edukační pomůcky míru informativního textu zvolila přiměřeně, a to tak, že z něho buď plynule přechází k úkolu, nebo jej neuvádí, protože není potřeba.

Dále by tyto pracovní listy měly obsahovat klíč k řešení, ale jejich přímou součástí není. Muzeum však na svých stránkách uvádí, že tento klíč je na vyžádání dostupný na e-mailové adrese autorky pracovních listů. (Výstava „Vynálezci a vynálezy, 2016) Z toho důvodu není možné považovat zmíněnou skutečnost jako kladnou odpověď na výzkumnou otázku, protože nedává návštěvníkům možnost okamžité zpětné vazby a ověření vlastních odpovědí.

Svým obsahem pracovní listy nepodněcují ke zkoumání exponátů, ale spíše k hledání v textových částech expozice. Některé úkoly (přesmyčky, křížovka, osmisměrka) naopak odvádí pozornost od výstavy celkově a vedou pozornost návštěvníka jen k pracovním listům. Jednotlivé úkoly vyžadují vždy jednoznačnou odpověď, kterou má návštěvník mechanicky vyhledat ve výstavě, a proto se domníváme, že tato forma aktivit nevede návštěvníka k samostatnému přemýšlení a uvažování nad tematikou výstavy. Na druhou stranu pozitivně hodnotíme, že každá aktivita má svůj zřejmý smysl – ukotvení informací obsažených ve výstavě.

Stereotypně ale působí volba jednotlivých úkolů. Jejich náplní je v převážné většině zjišťování konkrétních informací, které má návštěvník buď přímo zapsat do pracovního listu, nebo pracovní list obsahuje nabídku odpovědí, z nichž je jedna správná. Za účelem odpočinku od tohoto způsobu plnění úkolů se dvakrát v pracovním listě objevuje úkol vyluštit přesmyčku, jedenkrát početní úkol, křížovka a osmisměrka. V přesmyčkách je ukryt obor, jehož představitelem je vybraná osobnost z výstavy, nebo název vybraného vědeckého objevu. Tyto zmíněné úkoly jsou do pracovního listu zařazeny rovnoměrně, vždy mezi úkoly, v nichž návštěvník výstavy vyhledává informace.

Struktura

Písmo, které je zvoleno, je bez problémů čitelné. Obecně je struktura pracovních listů přehledná, jednotlivé úkoly jsou řazeny jasně za sebou a také textové části nejsou zbytečně dlouhé a všechna zadání úkolů jsou jasně formulována. Nedostatkem těchto pracovních listů v posuzované oblasti je velký počet úkolů, kterých je téměř třicet. Výstava je velmi obsáhlá, avšak autorka pracovních listů se mohla zaměřit pouze na určitou část obsahu výstavy a nesnažit se v nich obsáhnout její co největší část. Vzhledem k počtu úkolů, které jsou na čtyřech stranách formátu A4, je méně místa na zapisování odpovědí a pracovní listy neposkytují prostor pro kresby a pro zápis vlastních nápadů či dojmů návštěvníka. Volné místo na poznámky tedy chybí.

Tiráž

Tiráž obsahuje název výstavy, k níž jsou pracovní listy vytvořeny, název instituce včetně kontaktní adresy i jméno autorky posuzovaných pracovních listů. Logo Technického muzea v Brně ale schází.

7.2.2 Orientální muzejní noc

Národní galerie v Praze prezentuje své rozsáhlé sbírky výtvarného umění prostřednictvím stálých expozic, jako je např. expozice starého umění, expozice umění 19. století od klasicismu k romantismu, expozice moderního a současného umění nebo expozice umění asijského a pořádá i časově omezené výstavy. (Úvod, nedatováno) V rámci muzejní noci roku 2006 připravilo lektorské oddělení Sbírkou orientálního umění pracovní list k této expozici a ten bude předmětem následující případové studie. Posuzovaný dokument je zařazen do této práce viz Příloha 2.

Cílová skupina

Cílovou skupinu autoři pracovního listu Orientální muzejní noc konkrétně nespecifikují, je však specifikována akce, pro kterou je tato edukační pomůcka určena. Není tedy možné posoudit, zda jsou jednotlivé úkoly a aktivity této skupině přiměřené.

Obsah pracovních listů

Svým obsahem pracovní list plně koresponduje s tematikou expozice a zprostředkovává její obsah. Součástí pracovního listu je informativní část, skrze kterou autoři nabádají návštěvníka nejen, jak má expozici projít, ale také podává základní informace o ručně vázaných orientálních kobercích. Další posuzovanou náležitostí, klíč k řešení, zkoumaný dokument obsahuje, a proto je plnohodnotně využitelný při prohlídce bez přítomnosti lektora.

Úkoly obsažené v pracovním listu jsou navrženy tak, aby návštěvník musel zkoumat vybrané exponáty skutečně do detailů. Jinak by nebylo možné např. zodpovědět otázku na motivickou stránku vzorů koberců. Dále zadané úkoly aktivizují návštěvníka k poslechu perské hudby a poezie a k výtvarným aktivitám. V souvislosti s těmito aktivitami můžeme říct, že pracovní list také podněcuje vlastní přemýšlení návštěvníka (přemýšlení nad tvorbou v ateliéru – kolorování vzorů koberců, uvažování nad hudbou a poezií i nad další praktickou aktivitou, k níž pracovní list vybízí – nad vázáním koberců).

Každý úkol a každá navrhovaná aktivita sleduje jasný cíl: zjišťování informací o kobercích a vytváření vlastních postojů k perské hudbě, poezii i výtvarnému umění, a to i prostřednictvím praktických etud.

Pracovní list se skládá ze čtyř kroků a každý z nich vybízí k jinému druhu aktivity, jak bylo popsáno výše. Typy aktivit, které by si měl návštěvník v průběhu prohlídky vyzkoušet, se tedy neopakují.

Struktura

Pro pracovní list bylo zvoleno snadno čitelné písmo a je přehledný i díky grafickému rozlišení čtyř hlavních aktivit. Všechny aktivity jsou v jednotlivých krocích popsány jasně a srozumitelně a stejně tak jsou formulovány i otázky v první aktivitě, které jsou zaměřeny na poznatky o orientálních kobercích. Prostor pro odpovědi na tyto úkoly je jasně a dostatečně vymezen. Druhá strana pracovního listu je pak téměř celá vymezena pro vykolorování vzorů koberců (obsahuje ještě klíč k řešení). V pracovním listu chybí jasně vyhrazené místo pro vlastní poznámky návštěvníka.

Tiráž

Na pracovním listu je logo i název instituce, Národní galerie v Praze, i jména autorů pracovního listu. Ten dále obsahuje název akce – muzejní noc – a také je uvedeno, k jakým expozicím se pracovní list vztahuje – k expozici věnované odkazu Rainera Kreissla a expozici islámského umění.

7.2.3 Poklady starého Egypta – badatelský list k výstavě pro I. stupeň ZŠ

Vlastivědné muzeum v Olomouci otevřelo 10. 10. 2013 výstavu s názvem Poklady starého Egypta – Sběrka Josefa Ferdinanda Habsburského, která trvala do 15. 3. 2014. Představilo zde nejen svým rozsahem, ale i kvalitou v českých zemích unikátní sbírku egyptského umění. (Poklady starého Egypta – sbírka Josefa Ferdinanda Habsburského, nedatováno) K výstavě byly připraveny pracovní listy jak pro žáky I., tak pro žáky II. stupně základní školy. V naší práci posuzujeme pracovní listy určené žákům I. stupně základní školy a v této práci jsou zařazeny viz Příloha 3.

Cílová skupina

Cílová skupina je jasně definována, pracovní listy jsou určeny žákům I. stupně základní školy. Domníváme se, že úkoly v nich obsažené jsou zvoleny tak, aby pro tuto cílovou skupinu byly přiměřené. Děti převážně kreslí nebo se orientují v jednoduchých mapách. Zvolené aktivity blíže rozebereme při posuzování obsahu pracovních listů.

Obsah pracovních listů

Pracovní listy jednoznačně reflektují téma výstavy a také zprostředkovávají její obsah. Vzhledem k tomu, že edukační pomůcka je určena školním skupinám z I. stupně základní školy, budeme se nyní zabývat její návazností na RVP ZV. Po pečlivém prostudování zmíněného dokumentu jsme došli k závěru, že pracovní listy korespondují se vzdělávací oblastí Člověk a jeho svět a dále se vzdělávací oblastí Umění a kultura. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je speciálně koncipována pro I. stupeň a žáci by se v jejím rámci měli naučit vnímavosti vůči krásám lidských výtvorů i přírodních jevů a učit se přemýšlet o nich. V návaznosti na druhou zmíněnou vzdělávací oblast pak pracovní listy podporují rozpoznávání prvků vizuálního vyjadřování i samostatnou výtvarnou činnost. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2007) Tento cíl sledují i diskutované pracovní listy, když vedou žáky k bádání ve výstavě.

V pracovních listech je obsažena také informativní část. Jako příklad zde uvádíme úkol nakreslit Horovo oko. Než návštěvník muzea přejde k samotné aktivitě, přečte si v pracovním listu základní informace o tomto významném egyptském symbolu atp.

Klíč k odpovědím pracovní listy přímo neobsahují, ale je na ně odkázáno. Po vlastním vyplnění pracovního listu si návštěvník může ověřit své řešení, je na něm uvedeno, kde v prostorách výstavy najde tyto odpovědi.

Můžeme jednoznačně říct, že pracovní listy aktivizují ke zkoumání exponátů. Děti musí např. zkoumat vešebty nebo hledat amulety, aby splnily zadaný úkol. Dále pracovní listy podporují samostatné přemýšlení návštěvníků. Musí si např. vymyslet, co by za ně vešebt, egyptský pomocník, mohl udělat za práci.

Po prostudování pracovních listů k výstavě Poklady starého Egypta docházíme k závěru, že všechny zadané úkoly mají zřejmý smysl. Jedná se totiž o úkoly směřující k podrobnému bádání ve výstavě, ke zjišťování a upevňování poznatků a také jsou to úkoly s cílem rozvíjet výtvarné dovednosti dětí.

Pracovní listy k egyptologické výstavě obsahují devět úkolů a ani jeden se neopakuje. Děti zakreslí Egypt do mapy Afriky, kreslí Horovo oko, přiřazují exponáty k místům jejich

nalezení, luští tematickou křížovku, se skarabem prochází bludiště, dokreslují vešebty a dávají jim úkoly, zkoumají egyptskou abecedu, zabývají se znázorněním lidské postavy a kreslí amulet.

Struktura

Písmo užívané v pracovních listech je snadno čitelné a podporuje celkovou přehlednost pracovních listů. Textová část je přiměřená, obrázky jsou použity jasně a účelně a vzhledem k rozsahu výstavy je i počet devíti úkolů přiměřený. Autorka pracovních listů také u většiny úkolů jasně formulovala jednotlivá zadání. Pouze u pátého úkolu není jasné, kam má návštěvník bludištěm dojít, toto místo není nijak vyznačeno. Návštěvník si tak může domýšlet, že se skarabem má dojít do špičky pyramidy. Pro jednotlivá plnění úkolů je dost místa, není však vyhrazené místo pro vlastní poznámky a kreativní nápady návštěvníků.

Tiráž

Všechny posuzované náležitosti tiráže jsou obsaženy i v pracovních listech vydaných Vlastivědným muzeem v Olomouci.

7.2.4 Fotograf Rudolf Ginzl. 1872 – 1944. Pracovní list pro nejmenší.

Severočeské muzeum v Liberci pořádalo od 8. 10. 2014 do 1. 3. 2015 výstavu fotografického díla Rudolfa Ginzla, a to při příležitosti uplynulých sedmdesáti let od jeho úmrtí. Na snímcích autor zachytil nejrůznější zákoutí z Liberce a blízkého okolí, ale také z Jizerských hor, Frýdlantska a Českolipska. Výstava zdokumentovala lidovou architekturu, tehdejší podobu měst atp. Dílo Rudolfa Ginzla, amatérského fotografa, patří k nejcennějším fotografickým fondům na území severních Čech z období mezi lety 1910 až 1940. (Fotograf Rudolf Ginzl, 2004 – 2016) K výstavě byly připraveny pracovní listy ve třech variantách: pro nejmenší, mladší a starší děti a pro dospělé. Nyní se zaměříme na posouzení pracovního listu pro nejmenší děti, který přikládáme k naší práci viz Příloha 4.

Cílová skupina

Na pracovním listě je cílová skupina definována. Je na něm uvedeno, že je určen nejmenším dětem. Můžeme říct, že úkoly v pracovním listu svým zadáním zvolené cílové

skupině odpovídají. Dále můžeme předpokládat, že nejmenší návštěvníci muzea, kteří ještě neumí číst, budou v doprovodu rodičů nebo jiné osoby, která jim jednotlivá zadání přečte.

Obsah pracovních listů

Pracovní list, jímž se nyní zabýváme, koresponduje s tematikou fotografického díla Rudolfa Ginzela a také zprostředkovávají konkrétní obsah této výstavy.

Tento pracovní list je samoobslužný a můžeme říct, že minimum informativního textu obsahuje. Domníváme se, že autorka opět vhodně reflektuje cílovou skupinu, když informativní část omezila na pouhé upozornění o rozdílu ve vybavení tehdejší a současné kuchyně. I zde myslela autorka na klíč k řešení, který nabízí ke stažení na stránkách Severočeského muzea, ale v pracovním listě se o něm nezmiňuje.

Prostřednictvím pracovního listu jsou návštěvníci aktivizováni k bližšímu zkoumání jednotlivých fotografií, když mají přiřazovat výřezy z fotografií k celku. Také podněcují samostatné přemýšlení, když mají návštěvníci porovnat současnou podobu kuchyně s kuchyní z fotografie. Děti tak musí přemýšlet, co je např. součástí kuchyně u nich doma nebo jaké oblečení má jejich maminka při vaření na sobě. Toto je také smyslem daného úkolu. Smysl druhého úkolu jsme také již naznačili, spatřujeme ho v detailním a pozorném zkoumání vystavovaných exponátů.

Pracovní list pro nejmenší děti obsahuje, uměřeně ke specifikům této skupiny návštěvníků, pouze dva úkoly a jednotlivá zadání jsou rozlišná. I na tak malé ploše tedy autorka dodržela zásadu o střídání typů úkolů.

Struktura

Struktura pracovního listu je přehledná, písmo je bez problémů čitelné. Pracovní list není zahlcen textem, jeho součástí jsou v podstatě pouze nezbytné instrukce. Dále posuzovaný dokument obsahuje dva úkoly s přiměřeným počtem fotografií. Pracovní list také poskytuje prostor pro vlastní kresby, což je součástí jednoho z úkolů, odpovědi, ale vyhrazené místo pro poznámky návštěvníka chybí.

Tiráž

Posuzovaná textová pomůcka ke Ginzellově výstavě fotografií obsahuje všechny zkoumané náležitosti tiráže.

7.2.5 Máchova světnička – pracovní listy

Ve stálé expozici Památníku Karla Hynka Máchy, jenž je spravován Oblastním muzeem v Litoměřicích, mohou návštěvníci nasát atmosféru genia loci místa, kde Mácha skutečně žil a kde také roku 1836 zemřel. V expozici jsou také umístěny ukázky tvorby tohoto nejvýraznějšího představitele českého literárního romantismu. (Památník Karla Hynka Máchy, 2008) K expozici jsou připraveny pracovní listy pro děti a muzeum je poskytlo k dispozici na svých webových stránkách. Přikládáme je k této práci viz Příloha 5.

Cílová skupina

Pracovní listy k Máchově světničce neobsahují definici cílové skupiny návštěvníků. Muzeum ji však definuje na webových stránkách a uvádí, že pracovní listy jsou určeny dětem z I. stupně základní školy, a to od 2. třídy, neboť je pro jejich zpracování nutná znalost čtení a psaní. My se ale domníváme, že pracovní listy jsou svým obsahem spíše přiměřené žákům z II. stupně základní školy nebo studentům středních škol. Téma Karla Hynka Máchy totiž koresponduje s RVZ ZV pro II. stupeň a s RVP pro střední školy a gymnázia, konkrétně se vzdělávací oblastí Jazyk a jazyková komunikace. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2007) Také zvolené úkoly v pracovních listech považujeme s ohledem na jejich obtížnost za vhodnější pro starší děti. Mladší děti by dle našeho názoru měly zpracovávat spíše kresebné úkoly a také by pracovní listy měly být méně obsáhlé jak po stránce textové, tak po stránce množství úkolů.

Obsah pracovních listů

Tato textová edukační pomůcka plně koresponduje s tematikou expozice a také zprostředkovává její obsah. Jak jsme již uvedli výše, na pracovních listech není přímo určená vybraná skupina návštěvníků, ale na internetových stránkách muzeum uvádí, že s vyplněnými pracovními listy mohou dále pracovat pedagogové ve škole. Z toho důvodu je podstatné zodpovědět otázku na návaznost na RVP ZV, což jsme již také zmínili v této případové studii v oddíle věnovaném cílové skupině.

Tato samoobslužná edukační pomůcka obsahuje část informativní. Před položením téměř každé otázky v pracovním listě je zmíněna nějaká informace z Máchova života, otázka je tedy volně uvedena. Nedostatkem těchto pracovních listů však je, že chybí klíč k řešení, a to i na webových stránkách muzea.

K bližšímu zkoumání exponátů vybízí návštěvníky pracovní listy prostřednictvím úkolu, aby našli nejmenší výtisk velmi slavné básně Karla Hynka Máchy. V dalších úkolech jde spíše o nastudování doprovodných textů k expozici.

Samostatně se každý návštěvník musí zamyslet nad otázkou směřující k současné podobě Litoměřic, kdy ji má návštěvník srovnat s podobou za Máchova života.

Smysl jednotlivých úkolů spatřujeme v nabývání vědomostí o osobnosti, které je památník věnován, a tento autorský záměr je ze struktury pracovních listů jasně patrný.

V pracovních listech převládá již zmíněný typ úkolu – vyhledávání konkrétních odpovědí na otázky týkající se Máchova života. Ten je vystřídán jednou aktivitou na vyhledání určitého exponátu a dvěma otázkami směřovanými k Litoměřicím. Obdobou prvního typu úkolů je úkol, při němž návštěvníci doplňují důležité informace z básníkovy života do neúplného textu. Nemusí však hledat vodítka v expozici, ale součástí pracovního listu je nabídka doplňovaných informací. Tímto způsobem je dosaženo udržení pozornosti návštěvníka.

Struktura

Pracovní listy k expozici Máchova světlička mají jednoduché a dobře čitelné písmo, čímž podporují celkovou přehlednost posuzované edukační pomůcky. Celkový počet úkolů je devět, což považujeme za přiměřené obsahu expozice. Textová i obrázková část pracovního listu je také adekvátního rozsahu i funkčnosti.

Po prostudování pracovních listů můžeme říci, že jednotlivá zadání úkolů jsou zcela jasná a srozumitelná.

Za každou otázkou a úkolem je dost volného místa pro zaznamenání odpovědí. Jsme však toho názoru, že pracovní listy velmi postrádají vyhrazené místo pro vlastní tvořivé poznámky, kresby či literární pokusy, protože právě k těmto autorským aktivitám může expozice návštěvníky podněcovat.

Tiráž

Z hodnocených náležitostí, které by měly pracovní listy dle našeho názoru obsahovat, obsahují pracovní listy k Máchově světličce pouze název expozice. Schází tak logo a název muzejní instituce, která expozici spravuje, i jméno autora diskutované edukační pomůcky.

7.2.6 Co všechno víš o másle TY?

Malé máslovické muzeum másla je svým zaměřením zcela unikátní nejen v České republice, ale také v celé střední Evropě. Muzeum nabízí interaktivní expozici věnovanou výrobě másla i jeho servírování. Nachází se v ní různé máselnice, odstředivky, formičky na máslo i máslenky, určené k servírování másla, atp. Práci s většinou exponátů si mohou návštěvníci také prakticky vyzkoušet. Pro expozici v muzeu jsou připravené pracovní listy, které přikládáme k naší práci viz Příloha 6. Tuto edukační pomůcku Malé máslovické muzeum másla připravilo také v Braillově písmu pro zrakově handicapované návštěvníky. (Muzeum másla, 2009)

Vedle výše charakterizované expozice je v Malém máslovickém muzeu másla ke zhlédnutí expozice věnovaná historii obce Máslovice. Muzeum také pořádá časově limitované výstavy. (Tamtéž, 2009)

Cílová skupina

Pracovní listy s názvem Co všechno víš o másle TY? Neuvádí cílovou skupinu. Nesou podtitul „Testík“, proto se dá o pracovních listech uvažovat jako o kvízu pro kohokoli, kdo umí číst.

Obsah pracovních listů

Rozhodně můžeme říct, že pracovní listy plně korespondují s tématem expozice. Svým obsahem také zprostředkovávají obsah muzejní expozice.

Pracovní listy jsou určeny pro samostatné procházení expozicí, jsou tedy samoobslužné, a proto u nich zkoumáme, zda obsahují informativní část a klíč k řešení. Prostřednictvím pracovních listů je návštěvník informován o historii muzea a také o možnostech, jak se do něho dopravit. Otázky jsou však pokládány přímo a bez informativní části. Klíč k řešení tyto pracovní listy obsahují.

Můžeme konstatovat, že pracovní listy prostřednictvím svých úkolů k bližšímu zkoumání exponátů výrazně nepodněcují. Jedná se spíše o testové otázky, což odpovídá také již zmíněnému podtitulu pracovních listů – „testík“. Ke každé otázce patří sada možných odpovědí, z kterých návštěvník vybírá tu správnou, což opět podporuje celkovou testovou podobu. Vzhledem k této skutečnosti se dále domníváme, že pracovní listy k máslovické expozici nepodporují samostatné a tvůrčí přemýšlení návštěvníků.

Smyslem jednotlivých otázek by pak měl spočívat v nabývání nových, popřípadě v ověřování dříve získaných vědomostí o dané tematice.

Posuzované pracovní listy Co všechno víš o másle TY? obsahují celkem devět úkolů a všechny jsou založené na stejném principu, na principu testových otázek. Obsahují tak pouze jeden typ úkolu.

Struktura

Pracovní listy Malého máslovického muzea másla mají přehlednou strukturu. Písmo, které je v nich užito, je jednoduše čitelné. Dále pracovní listy nejsou zahlceny textem, ani obrázky a ani přílišným množstvím úkolů. Jednotlivé testové otázky mají jasnou, logickou formulaci.

Vzhledem ke své struktuře není nutné, aby pracovní listy disponovaly rozsáhlým prostorem pro odpovědi, návštěvník pouze kroužkuje zvolené odpovědi. V pracovních listech zato není vymezené místo na vlastní poznámky a kresby návštěvníků.

Tiráž

Námi posuzované pracovní listy neobsahují logo instituce, obsahují jen její název. Na pracovních listech není konkrétně uvedeno, že jsou určeny ke stálé muzejní expozici, i když názvem Co všechno víš o másle TY? k této skutečnosti odkazují. Dále na pracovních listech schází jméno autora této edukační pomůcky.

7.3 Souhrn

Nyní jsme jednotlivě posoudili šest pracovních listů z různých muzejních institucí na území České republiky a přistoupíme k souhrnné analýze. Tuto analýzu budeme strukturovat stejně jako jednotlivé analýzy dokumentů v předešlých podkapitolách a náš zájem bude směřovat, jak jsme v této práci již definovali, k nalezení podobností a pravidelností v odpovědích na výzkumné otázky týkající se pracovních listů. Přitom dodržíme strukturu rozdělení do čtyř oblastí našeho zájmu.

Cílová skupina

Po důkladném prostudování edukačních textových pomůcek je zřejmé, že častým nedostatkem pracovních listů je absence jasně definované cílové skupiny. V polovině našich analýz chyběla tato definice úplně, v jednom případě jsme našli definovanou skupinu na

webových stránkách instituce a pouze ve dvou případech jsme mohli cílovou skupinu vyhodnotit jako jasně určenou, přičemž úkoly a aktivity v pracovních listech obsažené této skupině odpovídaly.

Obsah pracovních listů

V našem výzkumu o pracovních listech jsme se dále zabývali jejich obsahem. Všechny vybrané vzorky plně korespondovaly s tématem výstavy, pro niž byly připraveny, a dále všechny pracovní listy zprostředkovávaly daný obsah výstavy či expozice.

Náš výzkumný vzorek obsahoval pracovní listy určené pro školní skupiny dvakrát a vždy jsme mohli konstatovat, že také svým obsahem navazují na RVP, čili že podporují návaznost na školní kurikulum a že dále podporují provázanost muzea se školou.

Všechny námi zkoumané pracovní listy byly samoobslužné a ve většině případů také obsahovaly informativní část. Ta chyběla jen v jednom zkoumaném vzorku. Další náležitostí pracovních listů v samoobslužné verzi je klíč k řešení. Ten se však přímo v pracovních listech objevuje pouze dvakrát. Ve třech případech na klíč bylo odkázáno buď přímo v pracovních listech, nebo na webových stránkách instituce, aby návštěvník věděl, kde si může své odpovědi ověřit. Jen v jednom případě pak klíč k řešení chyběl úplně. Zastáváme názor, že funkcí klíče k řešení je poskytnout okamžitou zpětnou vazbu, čili že je nutné, aby byl neprodleně dostupný. Samozřejmě je možné, že by muzejní instituce neposkytla tuto zpětnou vazbu ihned, pokud by sledovala určitý záměr, např. by mohlo jít o soutěž.

Prostřednictvím zkoumání dokumentů jsme také analyzovali, zda pracovní listy podporují zkoumání muzejních exponátů. Bylo zjištěno, že více jak polovina (čtyři ze šesti) výzkumných vzorků vede návštěvníky skrze úkoly k pečlivému prozkoumání vybraných exponátů a také že podporuje jejich samostatné uvažování nad problematikou výstavy. Dva ze zkoumaných pracovních listů pak měly spíše podobu testových otázek a nepodporovaly tak vnitřní prožitek návštěvníků z bezprostředního kontaktu s muzejními exponáty.

Veškeré úkoly a aktivity v pracovních listech měly vždy zřejmý smysl. Došli jsme k závěru, že pracovní listy nejsou bezúčelnou pomůckou v muzejně pedagogické praxi. Jednotliví autoři také střídali typy aktivit za účelem udržení pozornosti návštěvníka. Pouze v jednom vybraném dokumentu jsme zjistili monotónnost úkolů.

Struktura

Pracovní listy, jež jsme prostudovali, byly vždy přehledné a dobře čitelné. Zadání byla až na jednu drobnou výjimku taktéž jasná a srozumitelná. Místo pro odpovědi v pracovních listech jsme vyhodnotili jako dostačující, a to v pěti ze šesti případů, prostor pro vlastní kresby

byl obsažen v polovině zkoumaného vzorku a jasně vyhrazeným prostorem pro vlastní poznámky návštěvníků nedisponoval žádný ze zkoumaných listů.

Tiráž

Co se týče náležitostí v této zkoumané kategorii, největší nedostatky byly zjištěny v absenci loga instituce. Pouze polovina zkoumaných pracovních listů je obsahovala. Název instituce nebyl uveden ve dvou případech, název výstavy, expozice či konkrétní akce scházel v jednom případě a autor či autoři dané edukační pomůcky nebyli uvedeni ve dvou ze zkoumaných pracovních listů.

Souhrnná analýza dokumentů nás přivedla ke zjištění, že je třeba dbát na jasné vymezení cílové skupiny a tu také formulovat přímo v edukační pomůcce. Dále budeme pozorně volit obsah pracovních listů, především ve spojitosti s návazností na RVP, stejně jako tomu bylo u analyzovaných pracovních listů zaměřených na školní skupiny. Ve zkoumaných dokumentech až překvapivě často chyběl klíč k řešení, proto i v tomto směru považujeme výzkum za hodnotný a při vlastní tvorbě pracovních listů tato zjištění zohledníme. Zkoumané pracovní listy vhodným způsobem podporovaly zkoumání muzejních exponátů, čímž se inspirujeme a realizací pracovních listů se pokusíme zefektivnit prohlížení výstavy. Pokusíme se také najít rovnováhu mezi testovým zkoušením z obsahu expozice či výstavy a kreativnějšími typy úkolů. Jak dokazuje výzkum, absence úkolů směřujících k vlastnímu uvažování ubírají na jejich celkové kvalitě. Ve výzkumu jsme také potvrdili teoretickou tezi o střídání aktivit a tuto zásadu opět dodržíme, stejně jako zásadu o podporování vlastního vnitřního prožitku návštěvníka.

V oblasti zabývající se strukturou pracovních listů jsme závažnější nedostatky nezjistili, můžeme tedy konstatovat, že nám zkoumané vzorky poskytly dobrý inspirační zdroj.

Tiráž překvapivě často neobsahovala logo instituce. V dalších ohledech nebyly zjištěny podobně závažné nedostatky.

Již jsme řekli výše, že výzkum dále potvrdil smysluplnost existence pracovních listů, což podporuje naše rozhodnutí vytvořit novou edukační pomůcku tohoto typu.

V naší práci se dostáváme do fáze tvorby pracovních listů, kdy zohledníme teoretické poznatky pojednané v empirické části práce i závěry, které přinesla výzkumná část.

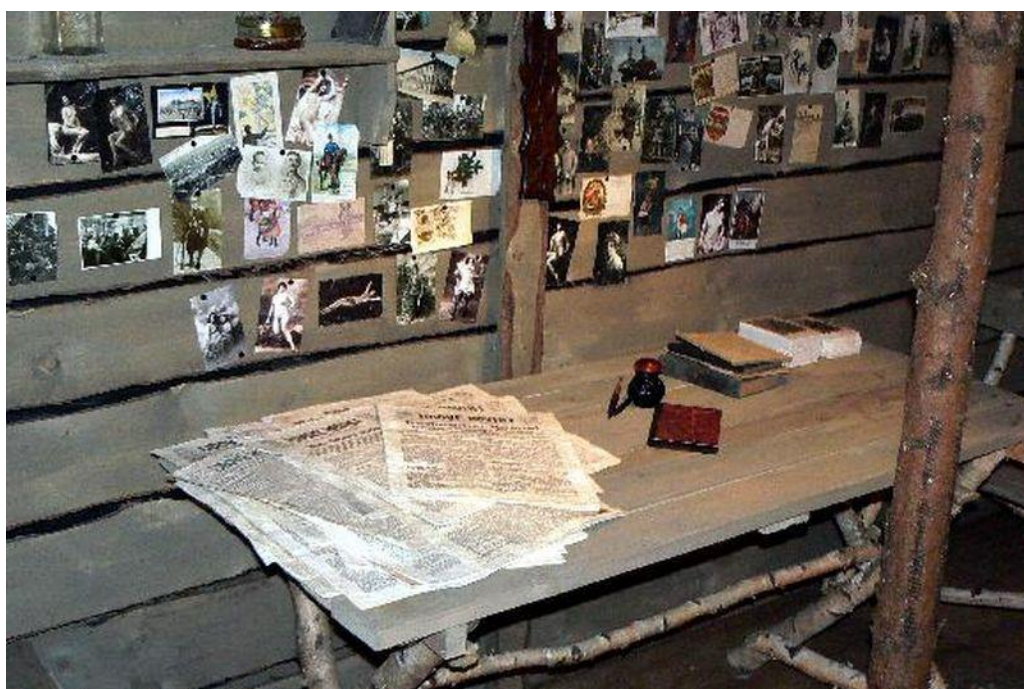
8 TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ PRO VÝSTAVU DOMOV ZA VELKÉ VÁLKY

Jak teoretické poznatky, tak první část praktické části, čili část výzkumná, naší práce nás pozvolna dovedly do fáze, kdy je možné na základě získaných informací i praktických zkušeností vytvořit vlastní pracovní listy. V této kapitole se budeme věnovat naplnění hlavního cíle práce - tvorbě pracovních listů pro žáky II. stupně ZŠ a pro studenty SŠ k výstavě Domov za Velké války. Vyjdeme z anotace výstavy a poté představíme samotné pracovní listy – vědomostní kvíz.

Výstava se svým obsahem orientuje na civilní obyvatelstvo, především na dopad válečných hrůz a válečného běsnění na obyvatele mimo válečná pole. Zaměřuje se také na odvody českých mužů, kteří byli rozeseti po nejrůznějších válečných frontách. Celkem jich bylo odvedeno 1 537 000 a z toho jich bylo více než 350 000 zabito. Další z odvedených vojáků byli zraněni nebo dokonce trvale invalidní. Tyto události dnes připomínají různé pomníky padlým vojákům, které se nachází v mnoha českých i moravských vesnicích. Civilní obyvatelstvo rakousko-uherské monarchie mimo válečné fronty se muselo vyrovnávat s velkým náporem zraněných vojáků, vězňů i válečných zběhů. Tato situace brzy vedla k hospodářským problémům a navíc musely často zastoupit práci mužů ženy i děti. Jako reakce na tuto neutěšenou situaci vznikaly různé nadace a fondy pomáhající vdovám a sirotkům. Součástí výstavy byla i literární díla autorů, kteří čerpali inspiraci právě z aktuálního válečného stavu, a to buď přímo na frontě, nebo i v zázemí. Výstava také v rámci své další části, v časově omezenější prezentaci, představila návštěvníkům Moravského zemského muzea, konkrétně Dietrichsteinského paláce, odraz války ve výtvarných uměleckých dílech. Válka se také odrazila ve vzniku válečné propagandy a patriotismu, ale dala také vzniknout novým hnutím, jako byl pacifizmus a antimilitarizmus. (Velká válka, nedatováno)

Obr. č. 1: Vlastimil Schidberger ml., kurátor výstavy – vlevo (foto: Petr Michl)

Obr. č. 2: Interiér polního bunkru – součást výstavy Domov za Velké války (foto: Petr Michl)

8.1 Domov za Velké války. Vědomostní kvíz pro II. stupeň ZŠ a SŠ

Pracovní listy vznikly ve spolupráci s lektorským oddělením Dětského muzea v Brně a Historickým oddělením Moravského zemského muzea. Pracovní listy přikládáme k diplomové práci viz Příloha 7.

Po prostudování konceptu a scénáře celé výstavy jsme vytyčili cílovou skupinu pro naše pracovní listy. Rozhodli jsme se také na základě požadavku propojení se školním kurikulem vytvořit pracovní listy pro žáky II. stupně ZŠ a pro studenty SŠ. V RVP pro tyto stupně vzdělávání totiž nacházíme styčné body s tematickým i obsahovým zaměřením výstavy.

Co se týče dalšího obsahu pracovních listů, jednotlivé úkoly a aktivity jsme zvolili v souladu s konceptuálním rozčleněním výstavy na části sarajevský atentát, Brno v den útoku na následníka trůnu, první momenty války, obleč si svého vojáka, Červený kříž, dopad válečného běsnění na civilní obyvatelstvo a na část válka jako umělcova múza. Jednotlivé části obsahují vždy krátkou informativní část, která předchází zadáním úkolů a aktivit. Domníváme se, že úkoly v pracovních listech obsažené aktivizují návštěvníka ke zkoumání vystavovaných exponátů, např. prostřednictvím úkolu na dokreslování znaku Červeného kříže do obrázků nebo skrze úkol, v němž má návštěvník doplnit název akce „Dal jsme zlato za...“. Odpovědi na tyto otázky jsou totiž skryty ve vitrínách. Autorská snaha o probouzení vlastního přemýšlení návštěvníka se dle našeho názoru odráží v úkolu, v němž má návštěvník chronologicky seskládat obrazové výjevy ze sarajevského atentátu. Ještě patrnější je tato snaha v úkolu, kdy má návštěvník popsat, jakou má podle něho citovaná báseň Na březích Soči barvu, chuť a vůni. Zde se jedná o čistě individuální literární interpretaci a cílem této závěrečné aktivity, k níž pracovní listy vybízí, je ještě hlubší a intenzivnější vnitřní prožitek z výstavy. Smysl dalších úkolů pak spočívá především v získání a upevnění informací, které výstava obsahuje. Na základě předchozího poučení, které nám přinesla teoretická část práce i část výzkumná, jsme dodrželi také zásadu střídání aktivit a úkolů. Kvízové otázky jsou funkčně střídány tipovacím úkolem, úkoly na prozkoumávání exponátů i úkolem vyžadujícím osobní invenci a citový prožitek návštěvníka. Klíč k řešení je volně vložen do pracovních listů, čímž je tedy návštěvníkovi poskytnuta okamžitá zpětná vazba.

Dále se domníváme, že pracovní listy jsou přehledné a dobře strukturované. Použité písmo je dobře čitelné, jednotlivé listy mají jasnou strukturu, kdy je po informativní části přístupováno ke srozumitelnému a jasnému kladení otázek a zadávání aktivit. Na základě

předchozího poučení jsme také vyhradili téměř celou zadní stranu pracovních listů pro vlastní poznámky a další myšlenkové asociace či kresby návštěvníků.

Na pracovních listech pro výstavu Domov za Velké války uvádíme jak logo a název instituce, tak název výstavního projektu a tiráž neopomíjí ani jména autorky pracovních listů a dalších subjektů, jež na tvorbě pracovních listů participovaly.

Evaluace

Pracovní listy pro Domov za Velké války byly vytištěny v nákladu 300 kusů a byly volně poskytnuty ve výstavě jako samoobslužná edukační pomůcka. Můžeme konstatovat, že návštěvníci jí byli zaujatí a práci s ní využívali pro zpestření návštěvy v muzeu a ukázalo se, že návštěvníky práce s nimi baví. Exponáty v pracovních listech určené pro bližší zkoumání se ukázaly jako dobře zvolené, protože byly umístěny v centru výstavního prostoru a mohl se tak kolem nich shromáždit větší počet návštěvníků najednou. Jako problémová pasáž pracovních listů se ukázala poslední aktivita, při níž měli návštěvníci interpretovat báseň vzniklou přímo na bojové frontě. Dále se ukázalo, že návštěvníci si odnášejí pracovní listy buď domů, nebo v případě školních skupin zpět do školy, aby se k informacím v nich obsažených mohli vracet. Jsme toho názoru, že pracovní listy naplnily svoje funkce.

9 SOUHRN A DISKUZE

Nyní jsme se dostali do té fáze diplomové práce, v níž zdůrazníme její klíčové momenty práce, tyto stručně shrneme, a především interpretujeme výsledky, které tato práce přinesla. Následující text tedy není pouhou sumarizací teoretické části práce a od ní oddělenou interpretací výsledků kvalitativního šetření, ale především se zde jedná o propojení obou polarit celého textu.

Abychom mohli naplnit hlavní cíl práce, tedy vytvořit pracovní listy pro výstavu Domov za Velké války, nutně jsme museli nejdříve naplnit cíle dílčí. Prvním dílčím cílem diplomové práce bylo tedy vytvořit platformu teoretických poznatků, na které by bylo možné založit část praktickou a tím přejít k naplnění dalšího dílčího cíle, provedení kvalitativního výzkumu zabývajícího se celkovou úrovní pracovních listů, jimiž prezentují svou edukační činnost vybraná česká muzea a galerie.

Teoretické poznatky jsme zpracovávali v logické posloupnosti. Vyšli jsme z definic stěžejních pojmů oboru muzejní a galerijní pedagogika, z pojmů muzeum, galerie a dětské muzeum, přičemž jsme se drželi jak slovníkových výkladů a odborné literatury, tak definic, které přináší česká legislativa i Mezinárodní rada muzeí ICOM. Použité zdroje nás přivedli ke zjištění, že vnímání muzeí zejména odbornou veřejností prochází vlastním vývojem a že v dnešní době je již živým společenským centrem. Za neméně podstatný bod textu považujeme tu jeho část, jež se věnuje galerii jako muzeu umění. A to v případě, kdy její činnost odpovídá definici muzejní instituce, tedy pokud sbírá, spravuje a vystavuje sbírkové předměty. Pro naši práci bylo také podstatné definovat dětské muzeum jako specifický fenomén, který i v současnosti prochází dynamickým rozvojem. Opět došlo k zohlednění relevantní literatury a dále jsme teoretická tvrzení podepřeli příklady z praxe.

Poté jsme přešli k definování muzejních funkcí, jež logicky vychází z předešlých vymezení definic stěžejních pojmů, se pro nás stalo dalším odrazovým můstkem pro kvalitní teoretické pojednání o tématu. Řekli jsme, že vedle základních funkcí jako je funkce sbírkotvorná a prezentační, plní současné muzeum také funkce vzdělávací a výchovné, což je stěžejní pro celou muzejní a galerijní pedagogiku a s čímž dále operuje v muzejně pedagogické praxi. Zábavní, relaxační a společenské funkce muzea neopomíjíme. Trendem je totiž koncipovat muzejní instituce moderního a multifunkčního charakteru. Ovšem odborná literatura zmiňuje i možné nástrahy nadřazování funkcí zábavních a relaxačních. Ve smyslu soudobých trendů a s respektem k tradičnímu pojetí se přikláníme k myšlence, že je třeba

vytvořit takový prostor, v němž bude návštěvníkovi vedle prezentace muzejní sbírky a možnosti poučení nabídnut i prožitek a zábava.

Ve třetí kapitole práce jsme směřovali naši pozornost na muzejní a galerijní pedagogiku jako na vědní obor, který se zabývá teorií a praxí edukace v muzeu. Ten jsme pojednali jako interdisciplinární, neboť je spjat především s pedagogikou a muzeologií, ale také s psychologii, didaktikou obecnou i oborovou, antropologií nebo sociologií. Poukázáním na dnes již zastaralý název muzejní a galerijní pedagogiky jsme reflektovaly terminologický vývoj oboru. A to se záměrem dokázat, že i tento stále mladý obor není na poli pedagogických disciplín úplným nováčkem.

Výše uvedený postoj dále podporuje nástin historického vývoje tohoto oboru, v němž jsme se zastavili u osobnosti Samuela Quiccheberga, který již v 16. století formuloval myšlenky o vzdělávacím potenciálu muzeí, a Jana Amose Komenského, který v 17. století přišel s požadavky názornosti a aktivity, které uplatňuje i současná muzejní a galerijní pedagogika ve své praxi, a francouzských encyklopedistů, kteří přišli s myšlenkou edukační funkce muzejní sbírky. Dále jsme popsali vývoj muzejní pedagogiky v rámci 20. století, kdy došlo k formulování termínu muzejní pedagogika, ke zpracovávání muzejně pedagogického výzkumu a k zařazení oboru do vysokoškolských studijních oborů.

Plynule jsme se tak dostali k pojmům muzejní pedagog a muzejní publikum. Bylo třeba tyto pojmy objasnit, protože hlavní cíl diplomové práce – vytvoření pracovních listů pro konkrétní muzejní projekt – je v kompetenci tohoto subjektu a je určen dané skupině muzejního publika. Muzejní pedagog by v první řadě měl podporovat edukaci v muzeu, k čemuž využívá různé edukační pomůcky, které jsou předmětem pojednání jedné z dalších kapitol práce. Na základě studia odborné literatury soudíme, že muzejní pedagog je velmi důležitým průvodcem na cestě k pochopení poslání muzejní expozice či výstavy. Ke snadnějšímu naplnění tohoto cíle mu pak pomáhá znalost specifík jednotlivých návštěvnických skupin, které jsou pojednané v závěrečné podkapitole třetí kapitoly, zabývající se muzejní a galerijní pedagogikou.

Muzejní edukaci jako obsahovou doménou oboru muzejní a galerijní pedagogika jsme se zabývali v kapitole čtvrté. Pro tuto část diplomové práce je zásadní myšlenkou, že muzeum je ve své podstatě institucí edukační. Dále jsme charakterizovali muzejní edukaci jako proces, který probíhá záměrně, facilitovaně a intencionálně, čili že se jedná o procesy a aktivity, které muzeum připravuje nad rámec běžné prohlídky prezentace muzejní sbírky. Zde jsme také našli propojení se subjektem muzejního pedagoga, neboť právě ten je považován za povolání zprostředkovatele muzejních obsahů, ať už hmotných či nehmotných. Samozřejmě

jsme muzejní edukaci nasvítili světlem jejích komponentů. Pojednali jsme cíle, metody i organizační formy muzejní edukace, a to s akcentem na interdisciplinární pojetí oboru.

Jsme toho názoru, že kapitola reflektující muzejní didaktiku je logickým pokračováním teoretické části práce. Opět je zohledněn kontext pojetí související vědy, kterou je obecná didaktika. Na tomto základě může být rozvíjena muzejní didaktika, která přináší odpovědi na otázky co nejlepšího zprostředkování obsahů muzejních sbírek. V tomto bodě je muzejní didaktika dána do souvislosti s muzealizací jako se základním muzeologickým procesem, skládajícím se ze selekce, tezaurace a prezentace. Právě prezentační fáze muzealizačního procesu je ze strany muzejního pedagoga podporována využíváním nástrojů muzejní pedagogiky a didaktiky tak, aby byl návštěvníky dále interpretován. Muzejní didaktika využívá i objektového učení, protože právě v možnostech muzea je poskytnout návštěvníkovi také smyslový zážitek na základě přímého kontaktu s muzeálií.

Pro co nejlepší efektivitu pedagogického působení v rámci muzejní edukace jsou využívány edukační pomůcky, kterými jsme se podrobně zabývali v šesté kapitole. Nesporný význam v přehledu těchto pomůcek má samotná muzeálie, především díky své nesporné kulturní a společenské důležitosti. Pokud není možná v edukačním procesu pracovat přímo s muzeálií, přichází na řadu substituty, jichž je využíváno, aby mohla být dodržena zásada „hands-on“. Dále jsme se zastavili u muzejního kufříku i u dalších didaktických pomůcek, ale náš zájem již směřoval k textovým pomůckám, které jsme opět kategorizovali, ale v souladu s hlavním cílem práce jsme se zaměřili hlouběji na pracovní listy.

Abychom mohli naplnit náš cíl, realizaci pracovních listů, bylo je třeba zařadit mezi další textové pomůcky, objasnit funkce pracovních listů, kritéria jejich funkčnosti a metodologii jejich tvorby. Tyto části obsahuje závěrečná podkapitola teoretické části diplomové práce. Řekli jsme, že v základním dělení pracovních listů existuje buď podoba samoobslužná, nebo pro práci s lektorem. Za podstatné považujeme vymezení funkcí pracovních listů, a to vzhledem ke skutečnosti, že naším hlavním cílem je vytvořit smysluplnou edukační pomůcku. Pozitivní přínos pracovních listů je charakterizován jejich funkcí orientační, poznávací, systematizační, výchovnou, rozvíjející, upevňovací, kontrolní i motivační a sebevzdělávací. Funkčnost pracovních listů je pak podpořena optimálním rozsahem, zohledněním cílové skupiny, přehledností, střídáním typů úkolů a aktivit, ale i jejich velikostí a grafickým zpracováním. Tyto zásady jsme poté zohlednili při vlastní praktické práci a spatřujeme v těchto teoretických poznatcích nesporný význam pro praxi muzejního pedagoga. Stejně tak podstatné podklady pro praktickou část práce nám přineslo prostudování metodologických pokynů pro tvorbu pracovních listů, čímž jsme dokončili teoretickou základnu pro naplnění hlavního cíle práce.

Součástí praktické části práce je kvalitativní výzkum zaměřený na zjištění skutečnosti, jak pracovní listy odpovídají teoretickým kritériím, jimiž jsou vymezena kritéria pro jejich funkčnost. Náš výzkum nám přinesl výsledky, které jsme dále zohlednili při zpracování našeho projektu. Tímto výzkumem jsme naplnili druhý dílčí cíl práce. Zaměřili jsme se na zkoumání šesti dokumentů – pracovních listů – z různých českých muzejních institucí, přičemž jsme zkoumali, jak praxe odpovídá ideálnímu stavu popsanému v odborných publikacích. Na základě souhrnu, který následoval po jednotlivých zkoumáních dokumentů, jsme se poučili o častých neduzích pracovních listů, které byly skutečně využívány návštěvníky muzeí a galerií. Těchto chyb jsme se pak mohli vyvarovat při vlastním projektu.

V rámci plnění hlavního cíle práce jsme vytvořili pracovní listy pro výstavu Domov za Velké války, k čemuž nás postupně přivedly výše popsané cíle dílčí.

Jako možná slabina práce se ukázala ta skutečnost, že nedošlo k pilotnímu ověření funkčnosti pracovních listů ve výstavě. To by nám mohlo zajistit ještě lepší a funkčnější zpětnou vazbu, která by byla zohledněna v našem dalším pedagogickém postupu. V rámci naší závěrečné sebereflexe můžeme však konstatovat, že tuto slabinu práce zohledníme v našem dalším muzejně pedagogickém působení.

Při vytváření pracovních listů jsme se drželi teoretických poznatků ukotvených v odborné literatuře a dále jsme se opřeli o kritické posouzení konkrétních pracovních listů, které poukázalo na nejčastější nedostatky, jimž jsme se mohli ještě cíleněji vyhnout. Došlo tedy k definování cílové skupiny a k návrhu úkolů a aktivit zprostředkovávajících obsah výstavy, přičemž jsme se drželi zásady střídání typů úkolů a zásady aktivizace k dalšímu zkoumání exponátů a k vlastnímu přemýšlení návštěvníka. Pracovní listy pak byly opatřeny informativními částmi i klíčem k řešení. Podle předchozích zkušeností jsme dále pracovním listům poskytli celkově přehlednou strukturu a do tiráže jsme zařadili všechny podstatné náležitosti.

Práce s pracovními listy byla dále evaluována a došli jsme ke zjištění, že práce byla úspěšná, což se zrcadlilo v zájmu návštěvníků o tuto edukační pomůcku a v jejich soustředěné práci s ní.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se na jedné straně zabývali teoretickými východisky oboru muzejní a galerijní pedagogika a na straně druhé jsme je propojili s praxí. Z tohoto vyplynulo i rozdělení diplomové práce na část teoretickou a na část praktickou, přičemž nelze stavět ostrou hranici mezi zmiňované části, neboť mezi nimi fungují vztahy pevné logické provázanosti.

Prvním dílčím cílem bylo připravit si platformu teoretických poznatků, na níž bychom mohli založit výzkumnou a praktickou část práce. Vyšli jsme z definic elementárních termínů muzejní a galerijní pedagogiky – z termínů muzeum, galerie a dětské muzeum, skrze které jsme popsali jejich funkce muzejních institucí, aby bylo možné definovat obor muzejní a galerijní pedagogika a charakterizovat také profesi muzejního pedagoga, v čemž spatřujeme jeden ze stěžejních bodů našeho teoretického pojednání. To vzhledem ke skutečnosti, že se muzejní pedagog stává zprostředkovatelem obsahů muzejních sbírek a toto zprostředkování je součástí muzejní edukace. Text postupně přešel k tématu muzejní didaktiky, která poskytuje teoretické poznatky o vzdělávacím procesu uvnitř muzejní instituce, a dále pak ke kapitole zabývající se edukačními pomůckami v muzejní praxi, které právě muzejní pedagog využívá v edukačním procesu v muzeu.

Druhým dílčím cílem naší práce bylo zrealizovat kvalitativní výzkum. Provedli jsme analýzu pracovních listů, které byly vytvořeny českými muzejními institucemi. Jako výzkumná metoda byla zvolena souhrnná analýza dokumentů, přičemž jsme naše výzkumné otázky formulovali právě na pozadí teoretických poznatků uváděných v části předešlé.

Předkládaná práce podle našeho názoru přispívá k muzejně pedagogickému výzkumu a tím podpořit další rozvoj muzejní a galerijní pedagogiky.

Naplnění obou dílčích cílů nás následně přivedlo k naplnění cíle hlavního. Jak jsme již předeslali v diskuzi, tento cíl byl naplněn. Byly vytvořeny pracovní listy pro brněnskou výstavu Domov za Velké války. V rámci tvorby této edukační pomůcky jsme zužitkovali veškeré zkušenosti z předešlých fází naší práce a toto, jak se domníváme, přispělo také ke kladnému přijetí pracovních listů muzejním publikem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BENEŠ, Josef: *Muzeum a výchova*. Praha: Ústav pro informace a řízení v kultuře, 1980. 213 s.
- BLAŽÍČEK, Oldřich, KROPÁČEK, Jiří: *Slovník pojmů z dějin umění: názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Praha: Aurora, 2013. 479 s. ISBN 978-80-7299-104-4.
- DESVALLÉES, André; MAIRESSE, Francois. *Museology: Back to Basics* [online]. Mariemont, 2009 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icofom/pdf/ISS%2038-2009.pdf.
- DURBIN, Gail: Improving worksheets. In: HOOPER-GREENHILL, Eilean. *The Education Role of the Museum*. London, New York: Routledge, 1994. S. 279 – 285. ISBN 0-415-11287-7.
- GROVE, Tim. Educators on Exhibition Teams. In: JOHNSON, Anna et al.: *The museum educator's manual: educators share successful techniques*. Plymouth: AltaMira Press, 2009. S. 141 - 150. ISBN 978-0-7591-1166-0.
- HENDL, Jan: *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- HOOPER-GREENHILL, Eilean: *Museum and Gallery Education*. Leicester, London and New York: Leicester University Press, 1991. 213 s. ISBN 0-7185-1306-1.
- HORÁČEK, Radek: *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998, 142 s. ISBN 80-7204-084-7.
- JAGOŠOVÁ, Lucie: Kdo je muzejní pedagog? In *Muzeum a škola: sborník příspěvků z konference Muzeum a škola*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy, roč. 2009, č. 3, s. 17-23.
- JAGOŠOVÁ, Lucie; JŮVA, Vladimír; MRÁZOVÁ, Lenka: *Muzejní pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, 2010, 298 s. ISBN 978-80-7315-207-9.
- JAGOŠOVÁ, Lucie; MRÁZOVÁ, Lenka. Objektové učení jako základ muzejní didaktiky. In: HORÁČEK, Martin; MYSLIVEČKOVÁ, Hana; ŠOBÁŇOVÁ, Petra (ed.). *Muzejní pedagogika dnes: sborník příspěvků z mezinárodní konference pořádané Katedrou výtvarné výchovy PdF UP v Olomouci 6. 5. 2008*, s. 225 – 236. ISBN 978-80-244-1993-0.
- JOHNSON, Anna: Museum Education and Museum Educators. In: JOHNSON, Anna et al. *The museum educator's manual: educators share successful techniques*. Plymouth: AltaMira Press, 2009. S. 7 - 14. ISBN 978-0-7591-1166-0.

- JUREČKOVÁ, Veronika: Financování a řízení kulturních projektů. In: *Škola muzejní pedagogiky 5*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 31 – 87. ISBN 978-80-244-1870-4.
- JŮVA, Vladimír: *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004, 264 s. ISBN 80-7315-090-5.
- JŮVA, Vladimír: Komenský a výchovná úloha muzeí. In *Aktuální problémy výchovy ve světle odkazu J. A. Komenského*. Brno: Masarykova univerzita, 1991. s. 45 – 47. ISBN 80-210-0236-0.
- JŮVA, Vladimír: *Výchovné možnosti muzea*. Brno: Sylabus, vlastním nákladem, 1992, 8 s. ISBN neuvedeno.
- KESNER, Ladislav: *Muzeum v digitální době: vnímání obrazů a prožitky umění v soudobé společnosti*. Praha: Argo, 2000, 259 s. ISBN 80-7203-252-6.
- MALACH, Josef: Materiální didaktické prostředky. In: Kurelová, Milena; Šteflíčková, Eva: *Pedagogika II*. Ostrava: Pedagogická fakulta OU, 1993. S. 224 – 247. ISBN 80-7042-068-5.
- MAŇÁK, Josef: *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 1995. 104 s. ISBN 80-210-1124-6.
- MRÁZOVÁ, Lenka: Muzejní sbírky a muzejní prostředí jako prostředek vzdělávání a výchovy. Základní východiska muzejní didaktiky. In: Dolák, Jan et al: *Základy muzejní pedagogiky. Studijní texty*. Brno: Moravské zemské muzeum. MCMP, 2014. S. 24 – 30. ISBN 978-80-7028-441-4.
- MRÁZOVÁ, Lenka: *Tvorba pracovních listů. Metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2013, 27 s. ISBN 978-80-7028-403-2.
- PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří, WALTEROVÁ, Eliška: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- STRÁNSKÝ, Zbyněk Z. *Úvod do studia muzeologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 169 s. ISBN 80-210-1272-2.
- ŠOBÁŇ, Marek: Stručná teorie a praxe muzejní pedagogiky. In: ŠOBÁŇ, Marek; HRBEK, David; HAVLÍK, Vladimír: *Škola muzejní pedagogiky 6*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. S. 11 – 56. ISBN 978-80-244-1871-1.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra.: *Škola muzejní pedagogiky 1. Poznámky k partnerství výtvarné a muzejní pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 131 s. ISBN 978-80-244-1866-7.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra: *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012a, 396 s. ISBN 978-80-244-3034-8.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra: Muzejní edukace – teoretické vymezení stěžejního termínu muzejní pedagogiky. In *Acta musealia: Muzeum a škola (sborník příspěvků z konference Muzeum a škola aneb Expedice domů)*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011. S. 19 – 28. ISBN 978-80-87130-20-9.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra: *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012b, 140 s. ISBN 978-80-244-3003-4.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra: *Muzejní expozice jako edukační médium 1. díl. Přístupy k tvorbě expozic a jejich inovace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 359 s. ISBN 978-80-244-4302-7.

ŠTĚPÁNEK, Pavel: *Obrysy muzeologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 251 s. ISBN 80-244-0542-3.

TALBOYS, G. K.: *Museum educator's handbook*. Aldershot, Hampshire in England and Brookfield, Vermont in USA: Gower, 2000. 220 s. ISBN 0-556-08173-3.

WAIDACHER, Friedrich: *Príručka všeobecnej muzeologie*. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Národné múzejné centrum, Vydavateľ'stvo SNM, 1999. 477 s. ISBN 80-8060-015-5.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

O nás. Galerie GUD [online], nedatováno [cit. 2016-06-17]. Dostupné z <http://www.galeriegud.cz/o-nas/>.

O nás. Pradědovo muzeum [online], nedatovánoB [cit. 2016-03-04]. Dostupné z <http://www.pradedovomuzeum.cz/>.

Pracovní sešity a pracovní listy v muzeích a galeriích, památkách a v dalších institucích České republiky pracujících s návštěvníky. Emuseum [online], © 2007 [cit. 2016-06-04]. Dostupné z <http://www.emuseum.cz/muzeologie-a-metodika/pracovni-listy/pracovni-sesity-a-pracovni-listy-v-muzeich-galeriich-pamatkach-a-v-dalsich-institucich-ceske-republiky-pracujicich-s-navstevniky.html>.

Fotograf Rudolf Ginzl. Muzeum Liberec [online], © 2004 – 2016 [cit. 2016-06-06]. Dostupné z http://www.muzeumlb.cz/?page=fotograf_rudolf_ginzl.

Fotograf Rudolf Ginzl. 1872 – 1944. Pracovní list pro nejmenší. Muzeum Liberec [online], © 2004 - 2016 [cit. 2016-06-06]. Dostupné z http://www.muzeumlb.cz/files/prac_listy/frg_01_pracovni_list_nejmensi.pdf.

Máchova světnička. Muzeum Litoměřice [online], © 2010 [cit. 2016-06-07]. Dostupné z http://www.muzeumlitomerice.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200065&id=1052&p1=1028.

Muzeum másla. Máslovice [online], © 2009 [cit. 2016-06-11]. Dostupné z <http://www.maslovice.cz/web/cs/muzeum-masla>.

Památník Karla Hynka Máchy. Muzeum Litoměřice [online], © 2008 [cit. 2016-06-07]. Dostupné z http://www.muzeumlitomerice.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200065&id=1029&p1=1028.

Poklady starého Egypta – Sbirka Josefa Ferdinanda Habsburského. VMO [online], nedatováno [cit. 2016-06-05]. Dostupné z <http://www.vmo.cz/rubriky/archiv-akci/akce-vystavy-2013/poklady-stareho-egypta-sbirka-josefa-ferdinanda-habsburskeho/>.

Profesní etický kodex ICOM pro muzea. ICOM [online], © 2006 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-czech/pdf/eticky_kodex/ICOM_eticky_kodex.pdf.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. RVP [online], © 2007 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPG-2007-07_final.pdf.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. RVP [online], © 2007 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf.

Úvod. NG Prague [on line], nedatováno [cit. 2016-06-05]. Dostupné z <http://www.ngprague.cz/>.

Velká válka. Moravské zemské muzeum [online], nedatováno [cit. 2016-04-05]. Dostupné z <http://www.mzm.cz/velka-valka/>.

Výstava „Vynálezci a vynálezy“. Technical museum [online], © 2016 [cit. 2016-6-04]. Dostupné z <http://www.technicalmuseum.cz/vystavy/vystava-vynalezci-a-vynalezky>.

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. MKCR [online], © 2013 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=806>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Vlastimil Schidberger ml., kurátor výstavy – vlevo (foto: Petr Michl)

Obr. č. 2: Interiér polního bunkru – součást výstavy Domov za Velké války (foto: Petr Michl)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Vynálezci a vynálezy. Samoobslužný pracovní list.

Příloha č. 2: Orientální muzejní noc

Příloha č. 3: Poklady starého Egypta – badatelský list k výstavě pro I. stupeň ZŠ

Příloha č. 4: Fotograf Rudolf Ginzl. 1872 – 1944. Pracovní listy pro nejmenší.

Příloha č. 5: Máchova světíčka – pracovní listy

Příloha č. 6: Co všechno víš o másle TY?

Příloha č. 7: Domov za Velké války. Vědomostní kvíz pro II. stupeň ZŠ a SŠ

SEZNAM ZKRATEK

ICOFOM – International Committee for Museology, Mezinárodní komise pro muzeologii

ICOM – International Council of Museums, Mezinárodní rada muzeí

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání

SŠ – střední škola

ZŠ – základní škola

jméno:

VYNÁLEZCI A VYNÁLEZY – samoobslužný pracovní list

PROKOP DIVIŠ 1698 – 1765

Prokop Diviš, vynálezce bleskosvodu, byl povoláním

a) kněz b) voják c) tajný rada na císařském dvoře

Jeho předmětem zájmu byla (sestavte z písmen)

Ř E N K A L I T E

JOSEF RESSEL 1793 – 1857

Jaké bylo povolání Josefa Ressela?

Své pokusy s lodním šroubem prováděl v oblasti severního Jadranu. Napište jméno přístavu, ze kterého vyplula loď Civetta s Resselovým lodním šroubem.

GREGOR JOHANN MENDEL 1822 – 1884

Jak se jmenuje vědecká disciplína, jejíž základy svými pokusy s křížením hrachu položil.

Jak Mendel využil svou zálibu v matematice při svých přírodovědných pozorováních?

FRANTIŠEK KŘIŽÍK 1847 – 1941

Zaškrtněte, co František Křižík nevyalezl:

- a) blokové signalizační zařízení pro vlaky
- b) oblouková lampa
- c) Křižíkova fontána
- d) elektrická tramvaj
- e) mikrovlnná trouba

V roce 1903 uvedl do provozu první elektrickou železnici v Čechách. Spojovala České Budějovice a Linec? ANO NE

VIKTOR KAPLAN 1876 – 1934

Výpočtem příkladu zjistěte rok, kdy si Viktor Kaplan nechal patentovat svoji novou turbínu s natáčitelnými lopatkami.

$$2000 + 35 - 12 + 100 - 175 - 152 + 3 + 114 =$$

Jakou souvislost má Viktor Kaplan s Brnem?

JAROSLAV HEYROVSKÝ 1890 – 1967

Heyrovský je objevitelem nové vědecké metody, která umožňuje rychlou a přesnou chemickou analýzu.

Z písmen sestavte jméno přístroje, který Heyrovský spolu se svým spolupracovníkem, Japoncem Shikatou, zkonstruoval.

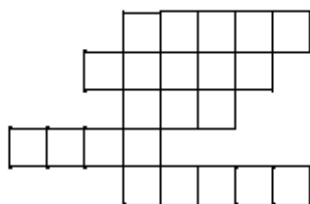
G O P A L A R O F R

Za tento objev získal v roce 1959 vysoké mezinárodní ocenění. Jaké?

OTTO WICHTERLE 1913 – 1998

Profesor Wichterle se svým týmem spolupracovníků vyvinul umělé polyamidové vlákno, které se dalo spřádat. Vyráběli se z něj ponožky, punčocháče a nitě pro chirurgické šití. Jeho název najdete v tajence křížovky:

- Horní část místnosti
- Kovový peníz
- Medikament
- Čtyřkolový dopravní prostředek
- Soubor instrukcí, jak používat výrobek

První zařízení k výrobě měkkých kontaktních čoček si Otto Wichterle v roce 1961 vyrobil sám doma. Co k tomu použil?

ZAJÍMAVOSTI

- Zjistěte název přenosné pečicí nádoby, která je českým vynálezem.
- Napište název tašky z umělé příze, která se díky lehkosti, skladnosti a nízké ceně rozšířila z Vysočiny do celého světa. Dnes se stává opět populární.
- KOH-I-NOOR Hardtmuth je název firmy, známé výrobou tužek. Co označuje zvláštní název KOH-I-NOOR?
- Pod názvem český křišťál se skrývá:
a) minerál b) sklo c) šperky
- Co je to SEMTEX?
- Napište tři příklady plemen zvířat, která byla vyšlechtěna v českých zemích.
- Jak se jmenuje oblíbený párový tanec, který má český původ?
- V roce 1913 čeští skauti použili novinku, díky které děti nemusely na táboře spát přímo na zemi. O co se jednalo?
- Jak nazval konstruktér Jan Anderle své vozidlo, které spojuje vlastnosti motocyklu a automobilu? Má dvě kola, říditka, a současně uzavřenou karoserii, podlahu a nožní pedály.

CHYTRÉ ČESKÉ HLAVY

V osmisměrci najděte příjmení vynálezců a objevitelů, kteří mají vazbu na české země. Vypište si je.

F	U	S	H	R	U	Š	K	A	P	P	Y	C	L
G	T	M	E	N	D	E	L	J	Q	N	M	D	S
A	Z	R	Y	S	I	J	M	F	L	I	H	A	E
K	X	B	R	T	V	A	Á	H	E	L	R	E	N
Č	P	P	O	A	I	E	G	N	S	D	O	O	E
I	Í	S	V	B	Š	B	V	D	S	S	Z	A	F
L	A	L	S	K	K	K	L	E	E	K	N	U	E
D	R	T	K	A	P	L	A	N	R	W	Ý	A	L
R	E	L	Ý	K	S	N	E	M	O	K	X	N	D
H	U	S	N	Í	K	N	L	P	L	Í	A	D	E
K	E	Č	Á	Ž	A	L	N	H	Q	D	Ý	E	R
A	D	B	W	I	CH	T	E	R	L	E	N	R	N
A	A	K	R	Ř	B	C	C	P	O	S	R	L	N
T	P	U	R	K	Y	N	Ě	O	N	U	E	E	C
Z	B	A	O	Č	P	T	G	U	L	O	Č	K	V
Y	Z	S	D	O	I	R	J	P	J	S	D	K	L
A	A	D	E	B	E	L	T	Ě	E	E	V	N	A

MOHLI SE SETKAT?

František Křížík a Thomas Alva Edison	ANO	NE
Prokop Diviš a Marie Terezie	ANO	NE
Gregor Johann Mendel a Jan Ámos Komenský	ANO	NE
Josef Ressel a Otto Wichterle	ANO	NE

Orientální muzejní noc

Létání na kobercích

Několik kroků k poznávání ručně vázaných orientálních koberců pro ty, kteří nechtějí příliš teorie...

Ručně vázaný orientální koberec jako umělecký předmět je důležitým přínosem, jímž Orient obohatil světovou kulturu. Protože je téma značně rozsáhlé, soustředíme se jen na vymezení základních pojmů a oblastí.

První krok – prohlédněte si expozice a odpovězte na otázky.

Součástí expozice věnované odkazu Rainera Kreissla (přízemí zámku) a islámskému umění (2. patro) jsou ručně vázané koberce. Prohlédněte si všechny vystavené koberce spolu s jejich popiskami. Najdete zde zajímavé informace, které vám pomohou odpovědět na následující otázky:

1./ Ve kterých oblastech byly vystavené koberce vázány?

.....

2./ Ze kterých materiálů jsou koberce vyrobeny (vázány)?

.....

3./ Které motivy jste viděli na kobercích? (Figurální, rostlinné a geometrické.) Vymenujte některé.

.....

4./ K jakým účelům se koberce používaly?

.....

5./ Jaké základní typy uzlů se používají k vázání koberců?

.....

Druhý krok – Spočítejte pohodlně na létajících kobercích a zaposlouchejte se do perské hudby a poezie (Královský sál, 2. patro - vstup z expozice Umění Indie).

Třetí krok – Sestupte do Ateliéru lektorského oddělení v 1. patře zámku.

V Ateliéru najdete pastelky nebo voskovky, kterými vykolorujete předtisknuté vzory na tomto pracovním listu. Zapamatovali jste si původní barevnost koberců?

Čtvrtý krok – Nechte se inspirovat krásou ručně vázaných koberců a sami si vyzkoušejte vázání asymetrických a symetrických uzlů.

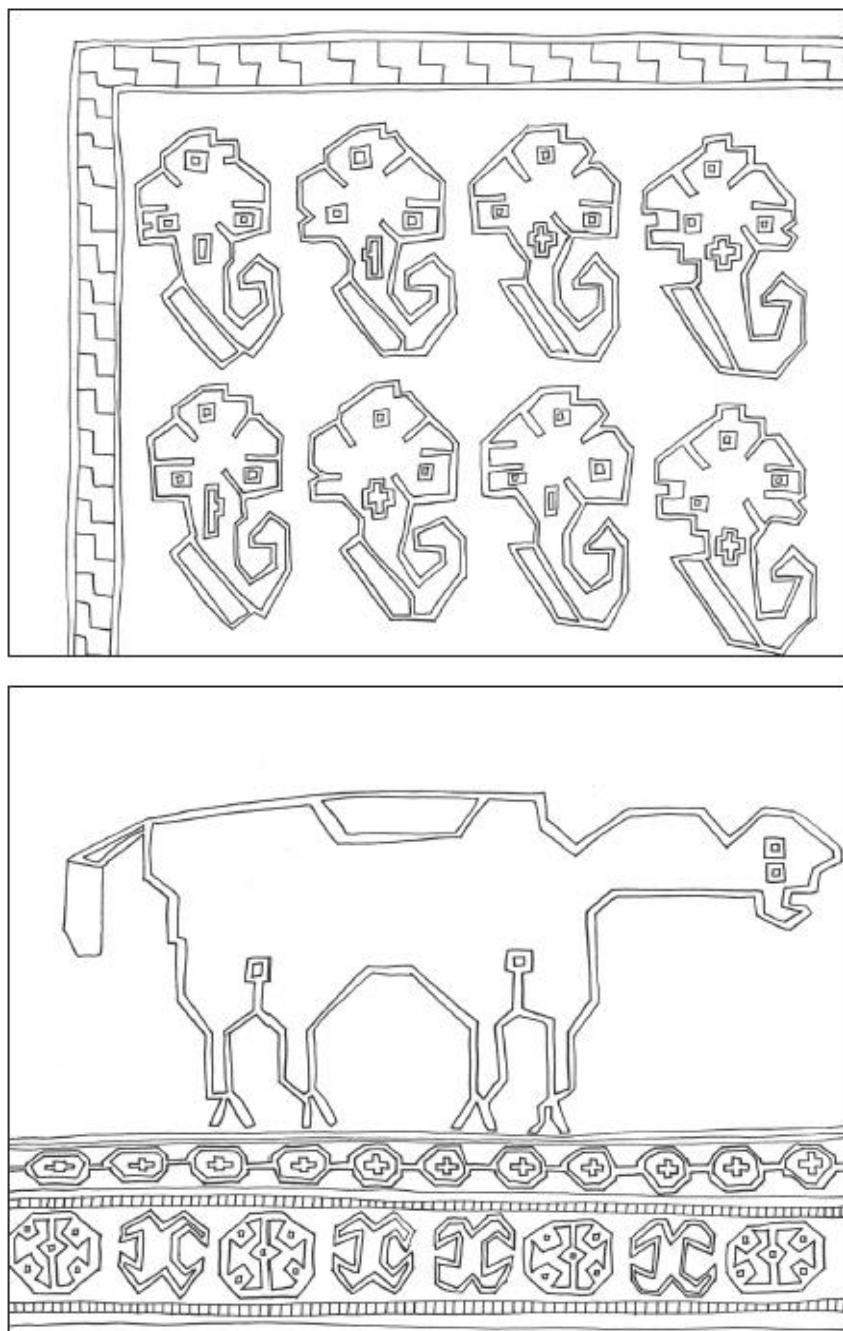
Orientální muzejní noc – Létání na kobercích pro Vás připravili: Jiřka Batčíková, Jan Flekal, Klára Jindřichová, Zdenka Klimešová, Adriana Štíbmá, Gabriela Šimková a Galerie Nomád.

Lektorské oddělení Sbírký orientálního umění
Národní galerie v Praze

Informace a rezervace
zámek Zbraslav, Bartoňova 2, 156 00 Praha 5 - Zbraslav
tel. +420/257 920 481, (o víkendy) 257 921 638-39
e-mail: asiaedu@ngprague.cz

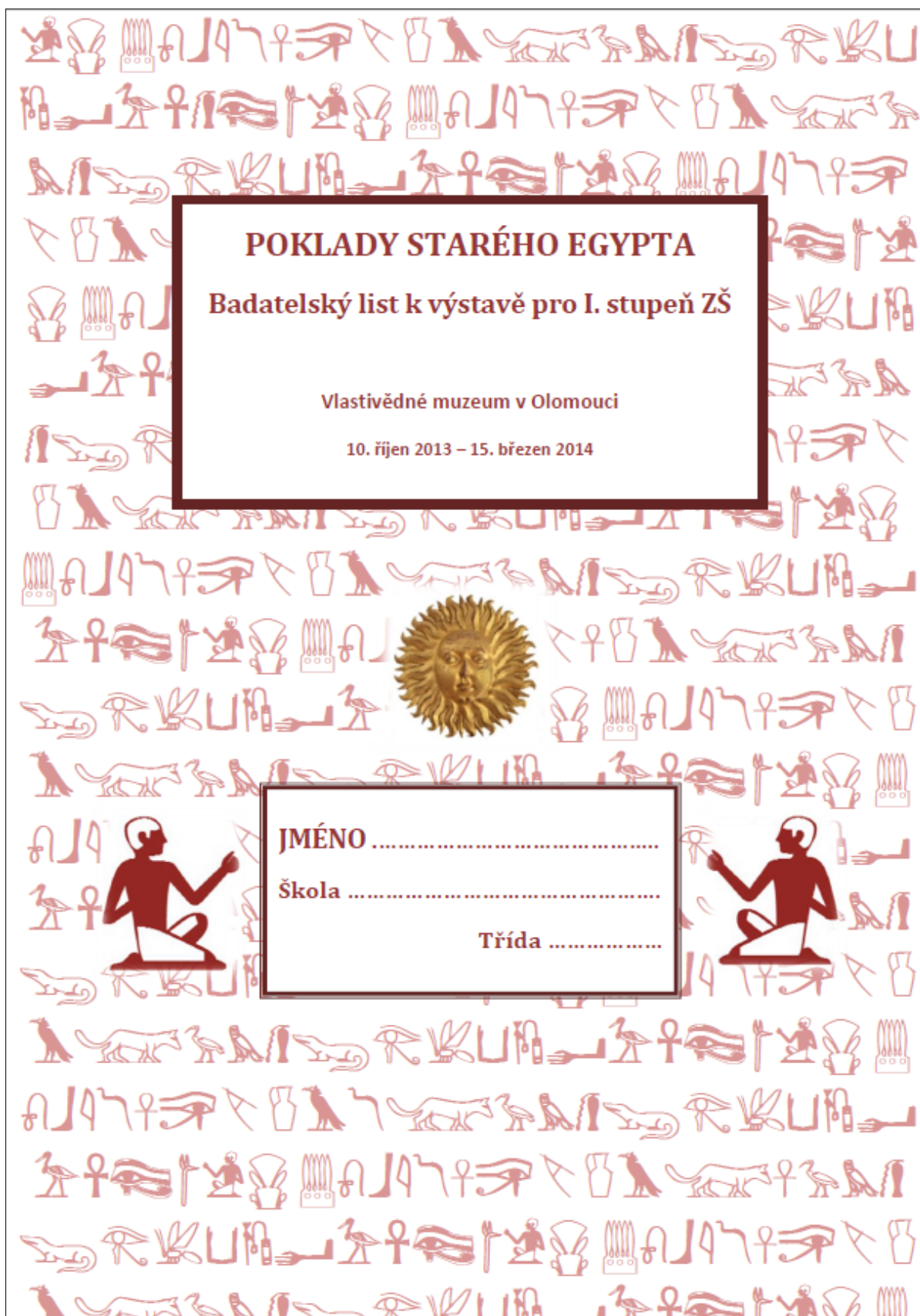

Národní galerie v Praze

Správné odpovědi: 1./ střední západní Turecko, 2./ Írán, centrální Asie 3./ Vlna, hezká vlákna, bavlna 4./ Například jsou to: rostlinné motivy – palmeš (vykročený list palmě), bílé – nejstarší rostlinný motiv. Obvykle má tvar trojúhelníkové lasky se špičkou obrácenou ke straně (známá z kalimského textilu), 2./ květinové motivy – lev – vychází z iránského znaku, na němž král sedí ve zvednuté dlaně třímá meč, a za ním se vynořuje 78 slunce. Znak se ve středověkých kobercích, opakuje na širokém poli koberce nazvaného podle jednoho z iránských kmenových svazů. Vešlood – přelínání jeholanského kmenového svazu Kádžij, v jehož prostředí koberce vznikly, 3./ – a něžší dílo pozadí 3./ – normádní, Normádní byl panský stád a vešlood patří k magickému nepomněnému. Proto se objevily v základech obrazového koberce. Zájímavý je rozdíl v pojí vešlooda, 4./ nevychází z tradiční kobercových motivů, a má výhled z dalších postav, které napsal vzory normádních a venkovských koberců běžně používal. Geometrické motivy – líbe – motiv líbe se spojuje s věmi a s vlnami koberců. 5./ Koberce slouží k pokrývání podlahy – tepelná izolace, podlaha na spaní, dekorace a stěny a k modlitbě. 6./ Symetrický a asymetrický vzor.

Lektorské oddělení Vám přeje příjemnou zábavu a těší se na setkání s Vámi
při některém z pořadů o orientálních kobercích.
www.ngprague.cz

POKLADY STARÉHO EGYPTA

Badatelský list k výstavě pro I. stupeň ZŠ

Vlastivědné muzeum v Olomouci

10. říjen 2013 – 15. březen 2014

JMÉNO

Škola

Třída

Milí návštěvníci!

Vítejte ve Vlastivědném muzeu v Olomouci na výstavě Poklady starého Egypta – Sbirka Josefa Ferdinanda Habsburského. Pojdte s námi do světa starých Egyptanů a staňte se alespoň dnes na chvíli egyptology a archeology. A nezapomeňte, že na výstavě na vás čekají opravdové originály (tedy pravé věci staré několik tisíc let).

Připravit, pozor, začínáme...

1. Na mapě Afriky si vybarvi území dnešního Egypta:

2. Horovo oko (egyptsky VEDŽAT) je jedním z nejznámějších egyptských symbolů – sloužilo i jako amulet, tedy ochranný předmět a symbolizovalo oddanost a zmrtevčvstání.

Podle návodu si můžeš zkusit Horovo oko nakreslit:

3. Takto vypadal Egypt v době faraonů.

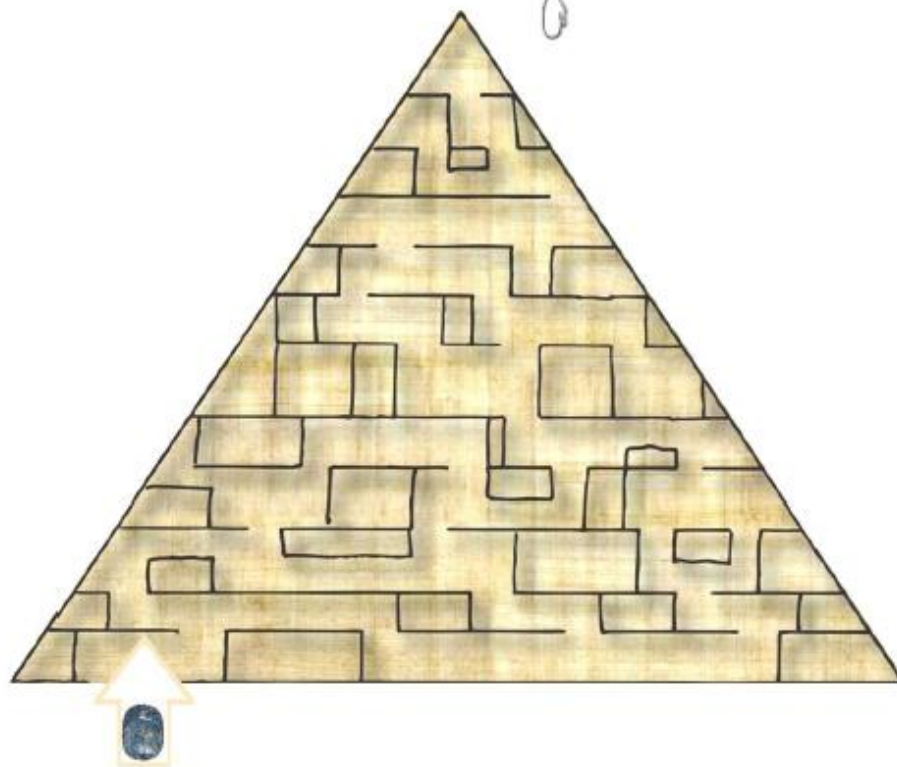
Zkus přiřadit exponáty z výstavy k místům nálezů.

4. Tajenka skrývá název egyptské stavby:

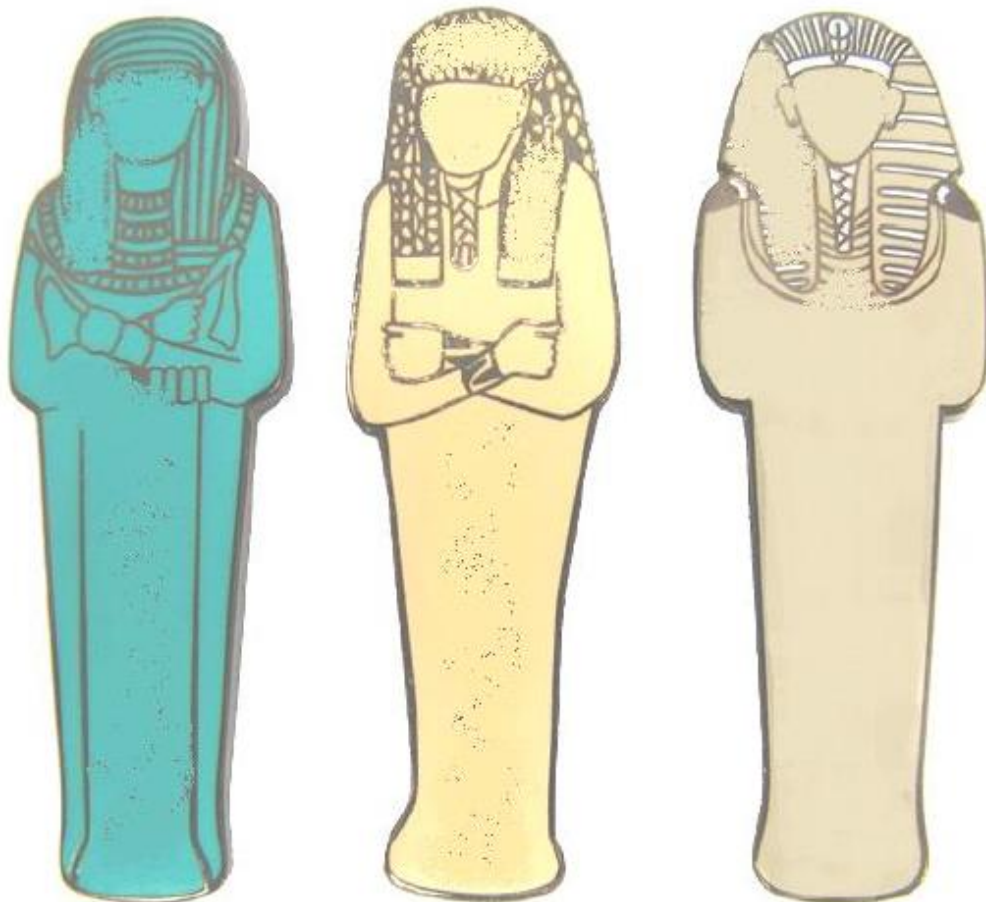
								nádoby na ukládání vnitřností při mumifikaci
								země, o které pojednává výstava
								egyptský panovník
								soška v podobě brouka
								nabalzamované mrtvé tělo
								řeka protékající Egyptem
			D					
								dřevěná truhla na uložení mumie

5. Pomoz skarabovi najít cestu bludištěm pyramidy:

6. **Vešebty** jsou drobné sošky, které byly nutnou součástí pohřební výbavy. Jsou to „dvojníci“ či pomocníci zemřelého při jeho každodenních činnostech. Na výstavě jich určitě několik najdeš a také možná zjistíš, že jsou často poškozené.

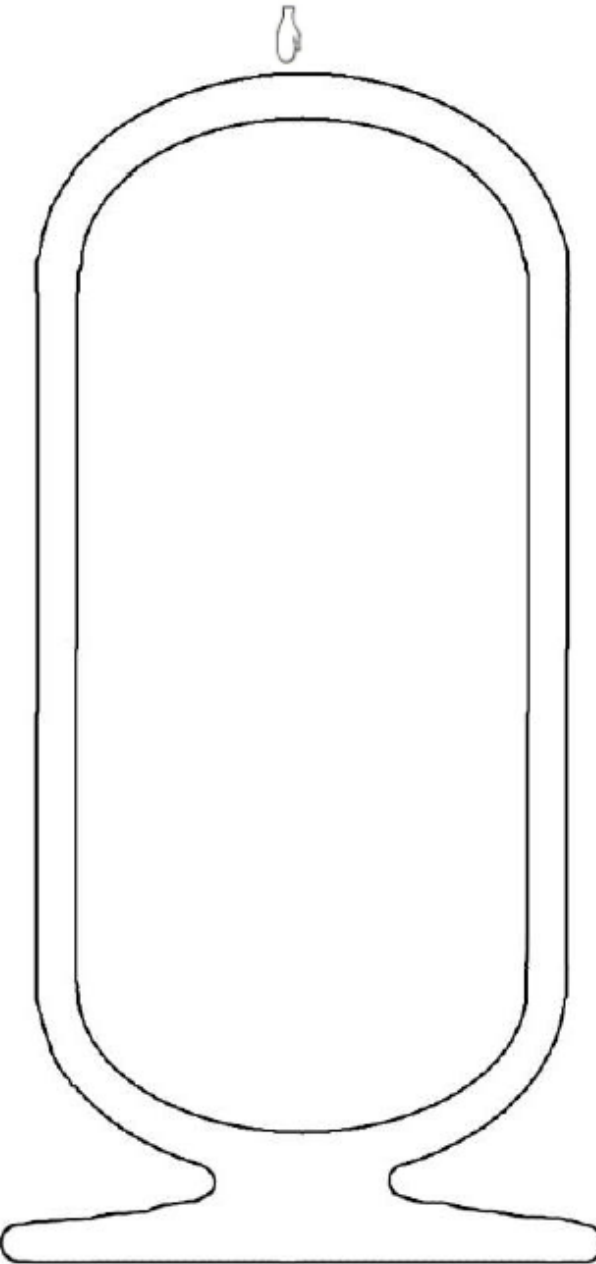

Zahraj si na restaurátora a pokus se vešebty v tvém badatelském listu opravit (dokreslit) třeba právě podle vystavených vzorů.

--	--	--

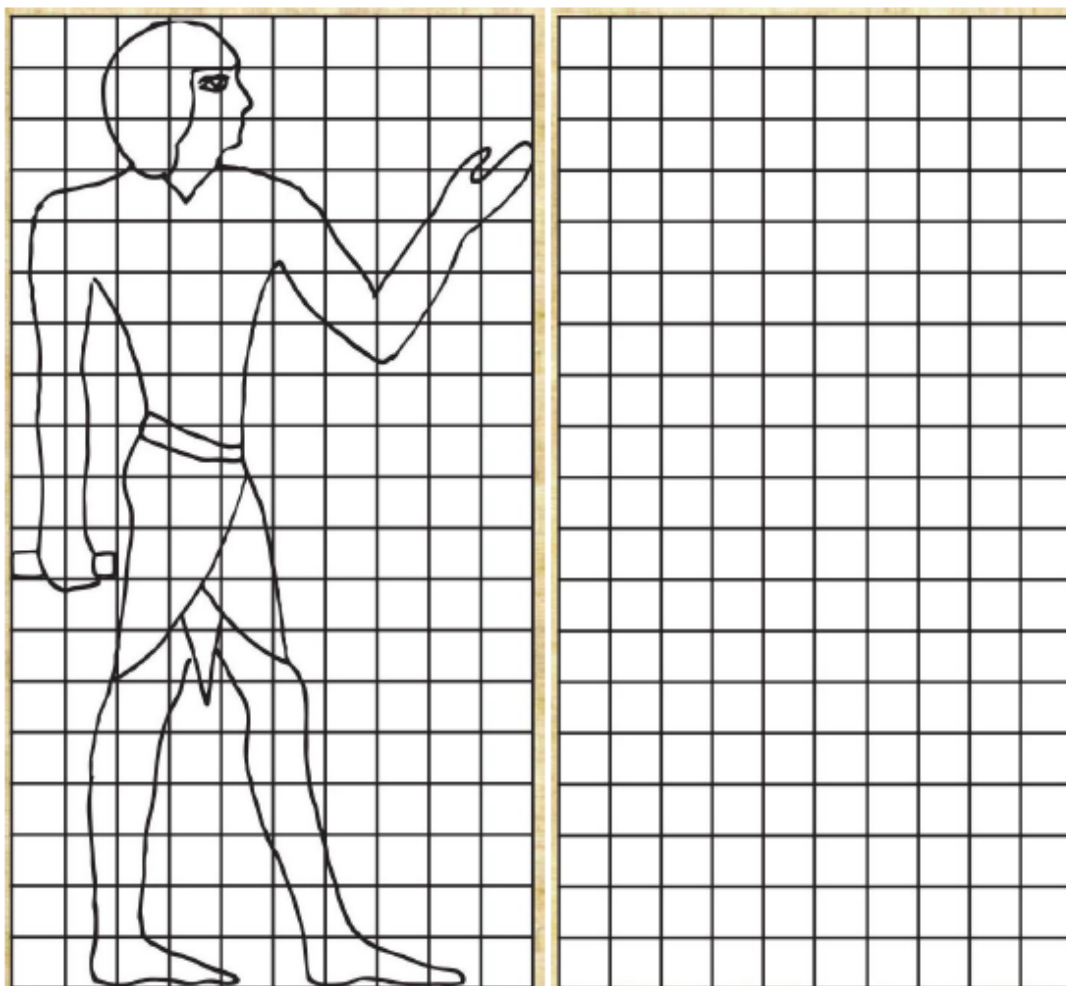
Zapiš do okének, jakou práci by za tebe vešebt mohl dělat... (nejspíš to bude tvoje nejméně oblíbená činnost).

7. Staroegyptská abeceda: V tabulce jsou hieroglyfy, které přibližně odpovídají českým hláskám. Pokus si sestavit své jméno a zapsat si jej (odshora dolů) do zvláštního oválného rámečku – kartuše.

A		L		
B		M		
C, Č		N		
D		O		
E		P		
F		R		
G		S		
H		Š		
CH		T		
I		U		
J		V		
K		Z		

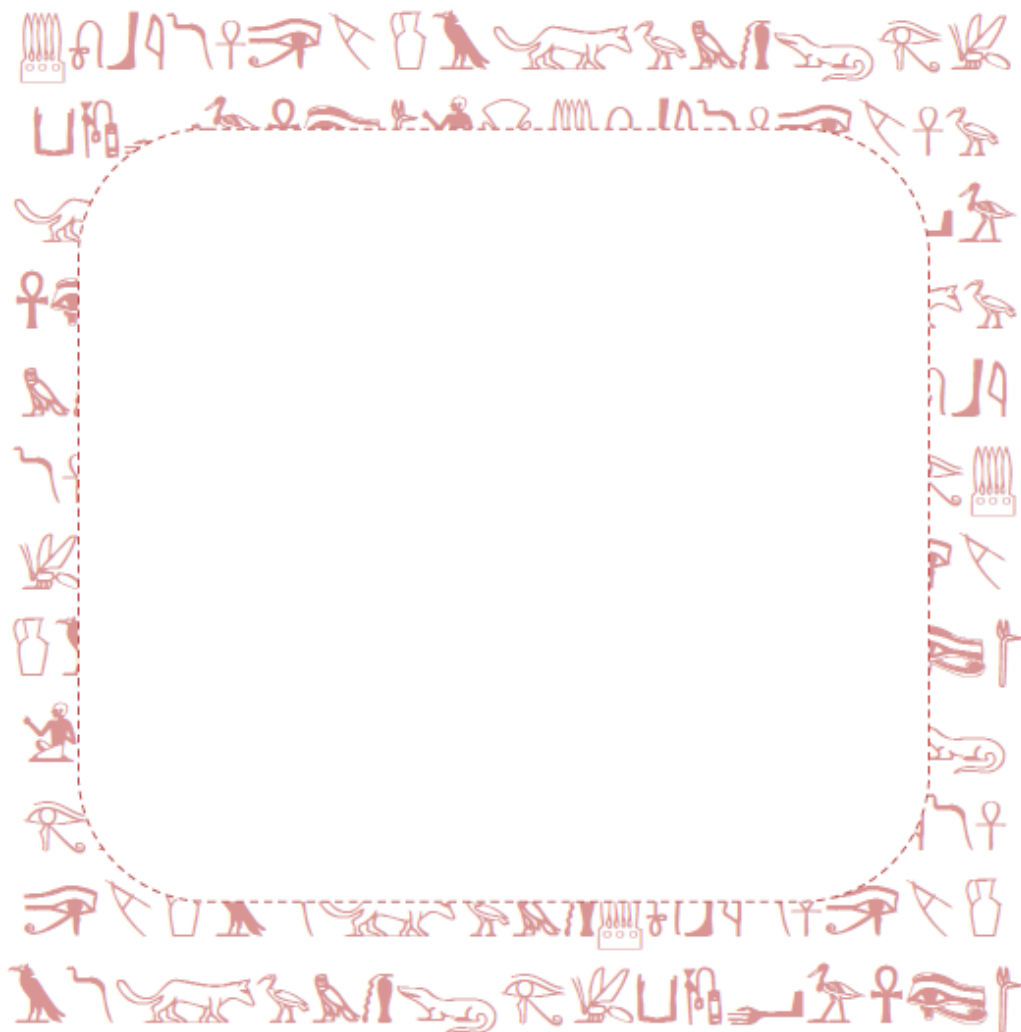
8. Zobrazení lidské postavy

Všimni si, jak Egypťané znázorňovali lidské postavy. Zkus to také a *překresli postavu podle mřížky*.

9. O amuletech už tu zmínka byla (Horovo oko na str. 2). Jsou to většinou malé plastiky (sošky) v podobě božských bytostí, částí těla, zvířat nebo hieroglyfických symbolů. Amulety člověk buď nosil na sobě, případně se zavinovaly do obinadel mumií. Měly za úkol svého majitele ochraňovat. Najdeš na výstavě ještě jiné amulety?

Některý z nich si nakresli na cestu z výstavy zpět do školy nebo domů.

Všechny odpovědi najdeš na výstavě – v sále sv. Kláry a na chodbě v přízemí u Handkeho sálu.

Děkujeme za návštěvu!

Vlastivědné muzeum v Olomouci

ve spolupráci s Národním muzeem – Náprstkovým muzeem asijských, afrických a amerických kultur v Praze

Badatelský list k výstavě Poklady starého Egypta – Sběrka Josefa Ferdinanda Habsburského (pro 1. stupeň ZŠ)

Iva Spáčilová, 2013

Příloha 4, Fotograf Rudolf Ginzl. 1872 – 1944. Pracovní list pro nejmenší. (zdroj: www.muzeumlb.cz)

Prohlédni si fotku, na níž je vidět vybavení tehdejší kuchyně, a potom v obrázku překresli do dnešní podoby vše, co se od dob Rudolfa Ginzela změnilo (nádobí, spotřebiče, oblečení...).

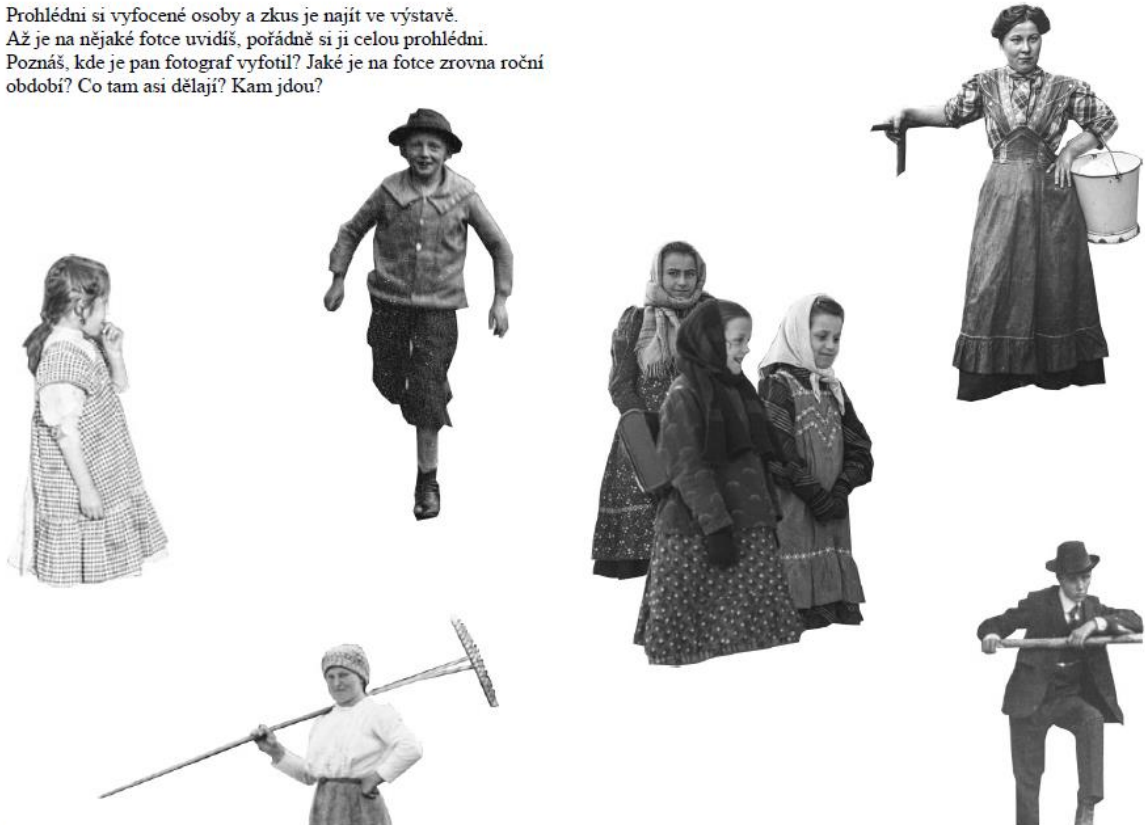
**Fotograf
RUDOLF
GINZEL
1872–1944**

8. 10. 2014 – 1. 3. 2015

Pracovní list
pro nejmenší

 SEVEROČESKÉ MUZEUM
© Iva Krupauerová

Prohlédni si vyfocené osoby a zkus je najít ve výstavě. Až je na nějaké fotce uvidíš, pořádně si ji celou prohlédni. Poznáš, kde je pan fotograf vyfotil? Jaké je na fotce zrovna roční období? Co tam asi dělají? Kam jdou?

Příloha 5, Máchova světnička – pracovní listy (zdroj: www.muzeumlitomerice.cz)

MÁCHOVA SVĚTNIČKA

Máchova světnička je věnována významnému českému básniku z 1. poloviny 19. st. (v r. 2010 slavíme 200 let od jeho narození). Výstava se nachází v místech, kde básník skutečně pobýval. Chystal si zde byt pro svoji budoucí ženu a dítě, k jejich nastěhování však už nedošlo, protože v den své plánované svatby 8. listopadu 1836 měl pohřeb.

1. Jak se tento významný básník jmenoval?

.....

2. Jakou barvu měl jeho oblíbený plášť?

.....

3. Rád hrál divadlo. V této době, kdy se v našich městech převážně mluvilo německy, se přidal ke skupině mladých nadšenců kolem Josefa Kajetána Tyla, kteří se snažili hrát české divadlo v Praze na Malé Straně. Setkal se tu také s mladou dívkou, do které se zamiloval. Jak se jmenovala?

4. Rád cestoval a dobře kreslil. Věděly byste, které hrady na svých cestách navštívil? Jakým způsobem cestoval? Které prostředky mohl používat (podtrhni): chodil pěšky, vlak, auto, parník, letadlo, vzducholod', dostavník.

5. V této době se platilo jinými penězi než dnes. Kolik peněz dostal Mácha od svých rodičů, když odcházel z Prahy do Litoměřic?

6. Mácha se proslavil především jako autor jedné významné básně. Jak se jmenuje? Najdi nejmenší výtisk této básně.

.....

7. Víme, jak Mácha vypadal? Jakým způsobem nám mohl zanechat svoji podobiznu?

.....

.....

.....

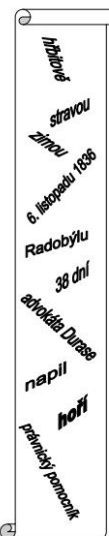

8. Máme v Litoměřicích nějaký pomník K. H. Máchy? Pokud ano, víš, kde stojí?

.....

9. Mácha pobýval v Litoměřicích jendny. Pracoval zde u panajako..... Jednoho listopadového dne, když byl na, spatřil, že na okraji Litoměřic stodoly. Rozběhl se tam, aby pomohl hasit. Vylezl na střechu stodoly, jiní muži mu zespodu podávali vědra vody, on se vždy a polil. Jeho tělo bylo už oslabeno špatnou a nedostatečnou a neboť neměl ani čím topit. To vše způsobilo jeho pozdější zdravotní problémy a následnou smrt. Zemřel a byl pochován na litoměřickém

10. Jak se změnila Litoměřice od té doby?

9. Které předměty se při výrobě másla nepoužívají?

- A) trdlo B) krajác C) nůžky
D) tlučka E) kladívko

3. B) 3.

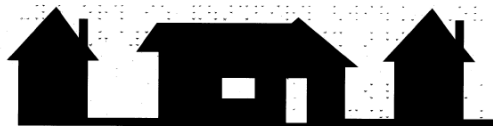
2. C) 5. B) 8. C)

1. D) 4. A) 7. B)

Správné odpovědi!

Malé máslovické muzeum másla

Malé máslovické muzeum másla najdeme ve vesničce Máslovice 18 km severně od Prahy. Název pochází od jména Máslo, stařešiny rodu Másloviců, který se zde již před rokem 1052 usadil.

Muzeum bylo otevřeno v roce 1997. Vystavuje předměty používané pro výrobu másla od dřívějších dob až po současnost, tj. dřevěné máselnice, odstředivky, formy na zdobení másla, nádoby na uchovávání másla, obaly na máslo.

Spojení:

autobusem č. 374 z nádraží Holešovice; vlakem z Masarykova nádraží do Libčic n. Vltavou, přívozem přes řeku a pěšky 1,5 km; autem směr Teplice, odbočit na Klíčany, z Klíčan 5 km; pěšky 18 km z Prahy-Tróje

Příloha 7, Domov za Velké války. Vědomostní kvíz pro II. stupeň ZŠ a SŠ (zdroj: archiv autorky)

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Domov za Velké války

Vědomostní kvíz

pro II. stupeň ZŠ a SŠ

Milý návštěvníku,

jmenuji se
vítám tě v Dietrichsteinském paláci a zvu tě k prohlídce výstavy
Domov za Velké války.

Výstava přibližuje události kolem 1. světové války, především
situaci v Brně, v zázemí, a také to, jak válečné události ovlivnily
českou literaturu a výtvarné umění této doby.

Dej svému průvodci jméno a vydej se s ním na prohlídku výstavy.

2

Sarajevský atentát

Je to sto let, co byl v Sarajevu dne 28. června 1914 spáchán atentát na následníka
rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho ženu Žofii. Tato událost se
pro Rakousko-Uhersko stala záminkou pro vyhlášení války Srbsku.

Jak se atentátník jmenoval?

Poskládej obrázky podle toho, jak atentát proběhl.

4

Brno v den útoku na následníka trůnu

Které akce probíhaly v Brně v den sarajevského atentátu?

1.

2.

První momenty války

Přesně měsíc po atentátu došlo k vyhlášení války. Rakousko-uherská monarchie sice navrhla řešení konfliktu, ale podala Srbsku nespílitelné požadavky. Jakmile do války vstoupilo Rakousko-Uhersko, postupně se přidávaly další země.

Které země to byly a na které straně stály?

Trojspolek x Dohoda

.....
.....
.....

5

Obleč si svého vojáka

Označ, které věci byly součástí výstroje nebo výzbroje rakousko-uherského vojáka.

Zkus odhadnout, kolik vážila tzv. plná polní.

.....

6

Červený kříž

Ve válce bylo mobilizováno přes 70 000 000 mužů, 20 290 000 bylo zraněno a zranění podlehl každý třetí voják. Všem válečným zraněným pomáhali pracovníci Červeného kříže, na které se podle mezinárodních dohod nesmělo střílet.

Do obrázků dokresli znaky Červeného kříže, kde chybí.

Kdy a kde vznikla tato mezinárodní společnost?

.....

7

8

Dopad válečného běsnění na civilní obyvatelstvo

Během války docházelo k perzekuování obyvatel. To znamenalo například zrušení některých základních ústavních práv a vyšla řada císařských nařízení omezujících lidskou svobodu.

Pokus se vysvětlit pojem perzekuce.

- a/ *Pronásledování*
- b/ *Ukrývání*
- c/ *Obohacování*

Chudoba se ještě prohloubila a bylo třeba získat nové finanční prostředky na válečné výlohy.

Ve vitrině najdeš příklady, jakými akcemi byly tyto finanční prostředky získávány.

Doplň název akce „*Dal jsem zlato za.....*“?

Válka jako umělcova múza

Válečné události představovaly také inspiraci pro české spisovatele a básníky. Texty vznikaly přímo v zákopech, ale i v zázemí a staly se odrazem této doby, kterou umělci intenzivně vnímali.

Na italské frontě vznikla také báseň Fráni Šrámka *Na březích Soči*.

Na březích Soči

Divoká říčka, bláznivá ženka,
zelené oči má.
Silnice běží běloučká, tenká.
Občas zahřímá.

Šrapnelu obláček bílý
na chvílku zavábil tvé oči.
Ne, tebe nezabili.

Na březích Soči
ještě hrá živou tvou tkání
stříbrný pramen.

Jakou má podle tebe báseň barvu, chuť a vůni?

.....

9

Poznámky

10

Kvíz připravila Lucie Iškievová ve spolupráci s Dětským muzeem a Historickým oddělením Moravského zemského muzea /
grafická úprava Šárka Fidirichová / tisk Ediční oddělení Moravského zemského muzea, 2014, www.mzm.cz

Klíč k řešení:

Sarajevský atentát

- Gavriilo Princip
- 2, 4, 1, 3

Brno v den útoku na následníka trůnu

- Sokolský slet
- XIII. moravské zemské střelby

První momenty války

- Trojspolek: Německo, Rakousko-Uhersko, Itálie
- Dohoda: Spojené království, Rusko, Francie

Obleč si svého vojáka

- Plavecké boty a teleskopický obušek nejsou součástí.
- Plná polní vážila 35-40 kg

Červený kříž

- Červený kříž chybí v odznaku a na paži sestry.
- Červený kříž vznikl v Ženevě dne 22. 8. 1864.

Dopad válečného běsnění na civilní obyvatelstvo

- Perzekuce = pronásledování
- "Dal jsem zlato za železo."

Válka jako umělcova múza

- individuální odpovědi

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Iškíeiová, Bc.
Katedra:	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Edukační pomůcky v muzejní praxi: Tvorba pracovních listů pro výstavu Domov za Velké války
Název v angličtině:	Educational aids in museum practice: Creation of worksheets for the exhibition Home during the Great War
Anotace práce:	Diplomová práce se věnuje tématu edukačních pomůcek v muzejní praxi. Zabývá se pracovními listy a to jak v rovině kvalitativního výzkumu, tak v rovině praktického využití. Výzkumná část je zaměřena na problematiku funkčnosti pracovních listů, které tvoří a dále v muzejní edukaci využívají česká muzea. V pracovních listech jsou analyzovány následující oblasti: cílová skupina, obsah, struktura a tiráž pracovních listů. Výsledky souhrnné analýzy dokumentů jsou pak využity pro samotnou tvorbu pracovních listů pro výstavu Domov za Velké války v Moravském zemském muzeu.
Klíčová slova:	Muzeum, dětské muzeum, muzejní edukace, muzejní pedagog, edukační pomůcky v muzejní praxi, pracovní listy.
Anotace v angličtině:	The thesis is focused to the topic of educational aids in museum practice. It deals with work sheets in qualitative research level and the level of practical use both. The research part is directed on the functionality of worksheets that form and further education in the museum utilize Czech museums. The worksheets are analyzed in the following areas: audience, content, structure and imprint worksheets. In a overall analysis of documents are then used for the actual creation of worksheets for the exhibition Home during the Great War. The exhibition has been taken place in the Moravian Museum.

Klíčová slova v angličtině:	The museum, children's museum, museum's education, museum's educator, educational aids in museum's practice, worksheets
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1: Vynálezci a vynálezy. Samoobslužný pracovní list.</p> <p>Příloha č. 2: Orientální muzejní noc</p> <p>Příloha č. 3: Poklady starého Egypta – badatelský list k výstavě pro I. stupeň ZŠ</p> <p>Příloha č. 4: Fotograf Rudolf Ginzl. 1872 – 1944. Pracovní listy pro nejmenší.</p> <p>Příloha č. 5: Máchova světíčka – pracovní listy</p> <p>Příloha č. 6: Co všechno víš o másle TY?</p> <p>Příloha č. 7: Domov za Velké války. Vědomostní kvíz pro II. stupeň ZŠ a SŠ</p>
Rozsah práce:	71 s.